seria | mari predicatori

MITROPOLITUL ANTONIE

ŞCOALA RUGĂCIUNII

Mitropolitul Antonie de Suroj

Școala rugăciunii

Traducere de Gheorghe Fedorovici

Tipărită cu binecuvântarea
Prea Sfințitului Părinte Galaction,
Episcopul Alexandriei și Teleormanului

editura Σοφία

Editura Cartea Ortodoxă
București, 2006

Redactori: Augustin Florescu, Elena Marinescu
Coperta: Mona Velciov

Traducerea a fost făcută după originalul în limba engleză: *Metropolitan Anthony (Anthony Bloom), School for Prayer*, A Libra Book, London, 1976.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
ANTONIE DE SUROJ, mitropolit
Şcoala rugăciunii / mitropolitul Antonie de Suroj ; trad. din lb. engleză: Gheorghe Fedorovici. - Bucureşti: Editura Sophia ; Alexandria: Cartea Ortodoxă, 2006
ISBN 973-7623-12-6
ISBN 973-7891-34-1

I. Fedorovici, Gheorghe (trad.)

243:282

Notă biobibliografică

Antonie Bloom, mitropolit de Suroj, s-a născut la Lausanne, în 19 iunie 1914. Copilăria şi-a petrecut-o în Rusia şi Persia, tatăl său fiind un membru al corpului diplomatic imperial al Rusiei. Mama lui era sora compozitorului Alexander Scriabin. În urma Revoluţiei, întreaga familie a fost nevoită să părăsească Persia, ajungând în cele din urmă la Paris, unde Antonie şi-a făcut studiile, luându-şi licenţa în fizică, chimie şi biologie, iar doctoratul în medicină la Universitatea din Paris. în timpul celui de-al Doilea Război Mondial a servit ca ofiţer al armatei franceze până la căderea Franţei, iar apoi a lucrat în calitate de chirurg într-unul din spitalele din Paris, fiind angajat totodată în mişcarea de Rezistenţă. în 1943 şi-a depus voturile monahale, continuând să funcţioneze ca medic în Paris. în 1948 a fost hirotonit preot, iar în 1949 a venit în Anglia ca preot ortodox al Frăţiei Sfinţilor Alban şi Serghie, fiind numit vicar al Patriarhiei Ruse în Londra în 1950. în 1958 a fost uns ca episcop şi în 1962 ca arhiepiscop al Bisericii Ruse din Marea Britanie şi Irlanda. în 1963 a fost de asemenea numit exarh al Patriarhiei Moscovei pentru Europa Occidentală,

fiind înălțat la treapta de mitropolit în 1966. Mitropolitul Antonie a îndeplinit un rol important în lucrarea ecumenică și cea interbisericească ca membru al delegației Bisericii Ruse la Conciliul Mondial al Bisericilor de la New Delhi din 1961 și de la Geneva din 1966.

Scrieri: *Somatopsychic Techniques* (tradusă și publicată în limba engleză în 1957); *Living Prayer,* 1966[1].

[1] Mitropolitul Antonie a murit în 2003. Pe lângă numeroasele articole, interviuri și conferințe, amintim alte câteva lucrări apărute: *Meditation on a Theme. A Spiritual Journey*, London and Oxford, Mowbrays, 1971; *God and Man*, London, Darton, Longman & Todd, 1971, *Courage to Pray*. London: Darton, Longman & Todd, 1974 [trad. din franceză]; *Death and Bereavement: Four Talks*, London, ROC, 1984, 1986; *The Essence of Prayer: Living Prayer; School forPrayer; God and Man; Courage to Pray,* London, Darton, Longman & Todd, 1986, 1989; *Creative Prayer: Daily Readings with Metropolitan Anthony of Sourozh*, Introd. and select. by Hugh Wybrew, London, Darton, Longman & Todd, 1987. *(n. tr.)*

Interviu cu Arhiepiscopul Antonie

de Timothy Wilson

Timothy Wilson: **V-ați născut în Rusia?**

Arhiepiscopul Antonie: De fapt, m-am născut în Elveția, deoarece tatăl meu era diplomat și s-a întâmplat ca ai mei să fie acolo când m-am născut. Dar ne-am întors în Rusia chiar înainte de Primul Război Mondial.

Ce s-a întâmplat după aceea?

Tatăl meu s-a dus în misiune în Orient, în Persia; acolo mi-am petrecut a doua parte a copilăriei mele.

Ce s-a întâmplat cu familia dumneavoastră după Revoluția rusă?

Am străbătut nordul Persiei pe cai și în căruțe, am trecut munții Kurdistanului, apoi am traversat Tigrul și Eufratul îmbarcați pe un șlep. Până la urmă ne-am trezit într-un vaporaș englezesc care mergea spre In-

dia, iar de-acolo ne-am urcat într-un vapor care se îndrepta spre Southampton. Spun că mergea „spre" și nu „la", fiindcă nu am mai ajuns acolo de fapt. Chiar în momentul plecării, ni s-a spus că vaporul era prea vechi pentru a putea rezista vreunei furtuni, lucru care m-a făcut să fiu plin de speranțe - de pildă, că aș putea sfârși asemenea lui Robinson Crusoe, izolat pe o insulă pustie. Nu puteam pricepe nici în ruptul capului cum putea mama să fie atât de lipsită de romantism, încât să-și dorească vreme prielnică; cumva însă Dumnezeu s-a întâmplat să țină partea adulților, așa că în cele din urmă am sosit cu bine la Gibraltar. Numai că de-aici vaporul nu putea merge mai departe. în felul acesta, o parte din bagajele noastre au ajuns la Southampton - le-am recuperat paisprezece ani mai târziu, trebuind să plătim o liră pentru vamă. între timp am călătorit prin Spania, Franța, Austria și Iugoslavia. în cele din urmă ne-am întors în Austria, unde am mers la școală pentru un timp, după care am ajuns iarăși în Franța, în 1923, unde ne-am și stabilit pentru următorii aproximativ douăzeci și șapte de ani.

Se pare că ați avut o copilărie romantică, plină de aventuri. Dar ce s-a petrecut cu tatăl dumneavoastră? Ce ocupație a avut?

Evident, a trebuit să abandoneze cariera diplomatică, hotărându-se să o încheie definitiv cu trecu-

tul. Așa că s-a decis să-și asume responsabilitatea pentru toate grozăviile care se petrecuseră în Rusia, alegând să lucreze ca muncitor necalificat. A lucrat la căile ferate, în fabrici, și a făcut lucruri de genul acesta până când i-a cedat sănătatea. Atunci s-a dedicat muncii de birou. Dar nu a mai încercat să ajungă la nivelul pe care-l avusese înainte ca diplomat, fiindcă era încredințat că trecutul era trecut și că cineva trebuia să-și asume responsabilitatea pentru ceea ce se întâmplase în Rusia.

Tatăl dumneavoastră pare să fi fost un om extraordinar. Sunt multe lucruri pe care vi le puteți aminti în legătură cu el?

îmi amintesc câteva din afirmațiile lui. Propriu-zis, sunt două lucruri care m-au impresionat, și pe care le-am păstrat pentru tot restul vieții. Unul din acestea este despre viață. îmi amintesc că mi-a spus după o sărbătoare: „Sunt îngrijorat pentru tine", iar eu i-am răspuns: „Crezi că aș putea avea un accident?" Atunci el mi-a zis: „Asta n-ar fi nimic, chiar dacă ai fi omorât. Mă gândeam că ți-ai pierdut integritatea". Iar altă dată mi-a zis: „Să nu uiți niciodată că a fi viu sau a fi mort nu înseamnă mare lucru. Ceea ce contează este lucrul pentru care trăiești și lucrul pentru care ești gata să mori". Aceste lucruri au fost temelia educației mele și arată un sens al vieții pe care mi l-a transmis.

Cum a fost afectată educaţia dumneavoastră de-a lungul acestei perioade?

După un timp în care am frecventat şcoala ca toţi ceilalţi copii, de la vârsta de doisprezece ani am început să lucrez, dând meditaţii copiilor mai mici decât mine, pentru a-mi putea plăti cărţile de care aveam nevoie la şcoală.

La ce materii dădeaţi meditaţii?

Aritmetică şi orice altă materie pe care eu o ştiam, iar ei nu. Ceva mai târziu am meditat la latină, pe care o ştiam foarte bine, şi în felul acesta am reuşit să-mi plătesc universitatea. Meditam la fizică, chimie şi latină câte trei-patru ore în fiecare seara, iar asta m-a susţinut financiar pe durata studiilor.

Trebuie să fi fost o viaţă foarte grea.

Aşa este; căci nu mai puteam învăţa pentru mine în cursul săptămânii, ci trebuia să fac totul la sfârşitul săptămânii, ceea ce însemna că de cele mai multe ori trebuia să învăţ şi noaptea. Mă culcam la 8 dimineaţa, dormeam până la *amiază,* şi apoi începeam din nou să lucrez. Ritmul acesta aproape că m-a terminat, dar cel puţin mi-a permis să-mi continui studiile.

în acea vreme studiaţi medicina?

După ce mi-am terminat liceul, unde mă pregătisem în limbi clasice, m-am dus la Şcoala de Ştiinţe

a Universităţii Sorbona, unde am studiat fizica, chimia şi biologia. După absolvire, am mers la Facultatea de Medicină pe care am terminat-o în 1939, tocmai când a izbucnit războiul.

Aşadar, în 1939 eraţi medic?

Da. Numai că în septembrie 1939 am fost recrutat, aşa că am fost implicat în război în două moduri - la începutul şi sfârşitul lui, ca medic chirurg în armata franceză, iar în partea de mijloc a războiului în Rezistenţa franceză.

Aţi lucrat într-un spital francez în timpul ocupaţiei germane?

Pentru un timp am lucrat în spital, dar la un moment dat a devenit riscant, pentru că mă înrolasem în Rezistenţă şi trebuia să mă ocup de misiunile încredinţate. Aşa că am părăsit spitalul şi am predat o vreme într-o şcoală.

N-aţi fost prins niciodată.

Nu, mă tem că n-am reuşit să fiu erou nici măcar în felul acesta.

Care era naţionalitatea dumneavoastră?

Am fost apatrid până în 1937, când am solicitat - naţionalitatea franceză, pe care am păstrat-o până

acum. Aşa că, tehnic vorbind, sunt francez, însă aparţin acelei generaţii care este rusească în inima ei. Prin educaţie, cultură şi aşa mai departe, nu simt că aparţin pe deplin unei părţi sau alteia. în Rusia mă simt rus datorită limbii şi ţării, care sunt ale mele, deşi nu le aparţin fiindcă sunt un emigrant. Iar în afara Rusiei sunt mult prea rus pentru a mă putea amesteca complet în mediul din jurul meu.

Când aţi devenit creştin? A existat vreun moment decisiv?

Convertirea mea s-a produs în câteva etape. Până pe la 15 ani, am fost un necredincios şi un înverşunat vrăjmaş al Bisericii. Nu ştiam de nici un Dumnezeu, nu aveam nici un interes faţă de El şi uram tot ceea ce avea legătură cu ideea de Dumnezeu.

în ciuda tatălui dumneavoastră?

Da, pentru că până la vârsta de 15 ani viaţa fusese foarte grea, nu aveam un acoperiş sub care să locuim cu toţii, iar eu locuiam la internatul şcolii, unde viaţa era aspră şi violentă. Toţi membrii familiei mele locuiau în diferite colţuri ale Parisului. De-abia pe la 14 ani am reuşit să locuim toţi împreună, ceea ce a fost o adevărată fericire şi binecuvântare - este ciudat să crezi că cineva ar putea descoperi fericirea perfectă într-o casă de la periferia Pa-

risului, dar aşa s-a întâmplat. Era prima dată de la Revoluţie când aveam şi noi o casă. Dar înainte de asta trebuie să spun că s-a petrecut ceva care mi-a dat mult de gândit. Pe la 11 ani am fost trimis într-o tabără de băieţi, unde am întâlnit un preot care avea în jur de 30 de ani. M-a impresionat ceva la el - avea dragoste de dăruit pentru toţi, iar această iubire nu era condiţionată de cuminţenia noastră, după cum nu era afectată nici de obrăzniciile noastre. Era o necondiţionată putere de iubire. Nu mai întâlnisem aşa ceva până atunci. Eram iubit acasă, desigur, dar mi se părea ceva firesc. Aveam şi prieteni, dar şi acesta era un lucru firesc; însă o asemenea iubire nu mai întâlnisem vreodată. La vremea aceea, nu am pus-o în legătură cu ceva anume, găseam doar că acest om era extrem de derutant şi de vrednic de iubit. Numai după un timp, când descoperisem deja Evanghelia, am înţeles că omul acela iubea cu o iubire care era de dincolo de el. Preotul acela ne împărtăşea iubirea dumnezeiască sau, dacă preferaţi, iubirea lui omenească avea o asemenea profunzime, cuprindere şi intensitate, încât ne putea cuprinde pe toţi în ea, fie cu bucurie, fie cu durere, dar oricum, într-o singură iubire. Cred că această experienţă a fost prima mea experienţă spirituală profundă.

Ce s-a întâmplat după aceasta?

Nimic. M-am întors la internat și totul a urmat ca și înainte, până când toată familia a ajuns sub același acoperiș. Când m-am trezit cuprins de fericirea deplină, un lucru neobișnuit s-a întâmplat. Am descoperit dintr-o dată că, dacă fericirea este lipsită de scop, este de nesuportat. Nu puteam accepta o fericire lipsită de rost. Greutățile și suferința trebuie să fie biruite, întotdeauna este ceva dincolo de ele. Dar pentru că nu avea nici un sens ulterior și întrucât nu credeam în ceva, fericirea mi se părea alterată. Așa că am hotărât să cercetez timp de un an dacă viața avea vreun sens. Dacă, în timpul acelui an, nu puteam găsi nici un sens, mă hotărâsem să nu mai trăiesc, ci să mă sinucid.

Cum ați ieșit din această fericire fără sens?

Am început să caut în viață un sens diferit de cel pe care l-aş fi putut găsi printr-o dedicare față de un țel oarecare. Studiul și faptul de a mă face util în viață nu m-au convins câtuși de puțin. întreaga mea viață de până atunci fusese concentrată asupra scopurilor imediate, și dintr-o dată acestea deveniseră goale. Am simțit ceva extrem de dramatic petrecându-se în sufletul meu, în timp ce totul în jur îmi părea neînsemnat și lipsit de sens.

Au trecut în felul acesta câteva luni, și nimic nu apărea la orizont. într-o zi - era în timpul Postului mare, iar eu eram pe atunci membru al unei organizații rusești de tineret din Paris - unul dintre șefii organizației a venit la mine și mi-a zis: „Am invitat un preot să ne vorbească, vino". Am răspuns cu o indignare violentă că nu voi merge. Nu suportam Biserica. Nu credeam în Dumnezeu. I-am zis că nu mă voi duce ca să-mi pierd timpul, oricât de puțin ar ține prelegerea. Șeful nostru era însă un om subtil

mi-a explicat că toți cei din grupul meu au avut aceeași reacție, și dacă nimeni nu va veni va fi neplăcut pentru toată lumea, de vreme ce preotul, care sosise deja, va trebui să vorbească într-o sală goală. „N-ai decât să nu asculți, mi-a spus liderul nostru, nu-mi pasă, dar măcar vino, stai jos și fii prezent fizic". Măcar atât devotament puteam să arăt și eu organizației mele de tineret, așa că am asistat la întreaga conferință. Nu aveam intenția să ascult. Dar mi s-au ciulit urechile. Deveneam tot mai indignat. Vedeam un tablou al lui Hristos și al creștinismului care-mi era de neacceptat. Când conferința a luat sfârșit, am gonit spre casă, pentru a verifica adevărul celor spuse. Am întrebat-o pe mama mea dacă avea Evanghelia, fiindcă voiam să știu dacă Scripturile susțin imaginea monstruoasă cu care rămăsesem în urma cuvântării preotului. Nu așteptam nimic bun de la lectura care urma, așa că am numărat capitolele celor patru evanghelii, ca să mă asigur că-l voi citi pe cel mai scurt, pentru a nu-mi pierde timpul în mod nejustificat. Am început să citesc Evanghelia după Marcu.

În timp ce citeam începutul acestei evanghelii, înainte de a ajunge la capitolul al treilea, am devenit dintr-o dată conștient de faptul că de cealaltă parte a biroului meu se afla o prezență. Iar certitudinea că acolo era Hristos, stând lângă mine, a fost atât de puternică, încât nu m-a părăsit niciodată de atunci. Acesta a fost adevăratul moment decisiv. Pentru că Hristos era viu și întrucât eu fusesem în prezența Lui, puteam spune cu certitudine că ceea ce Evanghelia afirmă despre răstignirea profetului din Galileea era adevărat și că centurionul a avut dreptate când a spus: „Cu adevărat Acesta este Fiul lui Dumnezeu". Numai în lumina învierii am putut citi cu încredințare povestea Evangheliei, știind că totul era adevărat în ea tocmai pentru că evenimentul imposibil al învierii era pentru mine mai sigur decât oricare eveniment al istoriei. în istorie trebuie să cred, învierea este ceea ce știu cu siguranță. După cum vedeți, nu am descoperit Evanghelia pornind de la mesajul Buneivestiri și nici nu mi s-a dezvăluit ca o poveste în care se poate crede sau nu. Pentru mine a început ca un eveniment care lăsa toate problemele necredinței în urmă, fiindd} era o experiență directă și personală.

Iar această convingere a rămas cu dumneavoastră pentru tot restul vieții? Nu ați avut și momente de îndoială?

Am devenit absolut sigur în mine însumi de faptul că Hristos este viu și că anumite lucruri există. Nu aveam toate răspunsurile, dar, fiind atins de acea experiență, eram sigur că mă așteptau în viitor răspunsuri, viziuni, posibilități. Aceasta este ceea ce înțeleg prin credință - nu o îndoială în sensul de a fi în confuzie și perplexitate, ci a te îndoi pentru a descoperi realitatea vieții, acel fel de îndoială care te determină să dorești să cercetezi și să descoperi mai mult, o îndoială care îți cere să explorezi.

Când ați fost hirotonit?

Am fost hirotonit în 1948, dar înainte de asta am depus voturile monahale. Acest lucru a fost făcut în secret, fiindcă statutul de monah era incompatibil cu practica medicală. Așa că am trăit un fel de viață monahală sub paravanul activității medicale, încercând să fiu credincios în mod lăuntric statorniciei, sărăciei, castității și ascultării, însă exprimând toate aceste lucruri în condițiile serviciului medical în care mă aflam - fie că era vorba de vremurile de război sau de cele de pace care au urmat, când am devenit medic generalist. Iar când am devenit preot, faptul că depusesem voturile a ieșit la iveală. Există însă așa o mare lipsă de preoți, că nici unul dintre cei din generația mea care s-au făcut monahi cu gândul de a duce o viață retrasă nu a avut șansa de a-și împlini dorința. Am fost cu toții chemați de episcopii noștri și trimiși la lucrarea pastorală.

Dar sunteți totuși un monah...

Da.

însă trăiți, cum s-ar zice, în piața cetății.

Nu cred că trăirea în piețe este diferită cu ceva de trăirea în pustie. A fi sărac material este, într-un fel, mult mai ușor decât a fi sărac în mod lăuntric, în sensul de a nu fi legat de nimic. Acesta este un lucru foarte greu de învățat și care se petrece treptat, de la un an la altul. înveți cu adevărat să apreciezi lucrurile, să-i privești pe oameni și să constați frumusețea lor strălucitoare - fără a dori să te înstăpânești peste acești oameni. A smulge o floare înseamnă a intra în stăpânirea ei, înseamnă și a o ucide. Votul sărăciei mă face să apreciez lucrurile mult mai mult. Dar în primul rând trebuie să învățăm să fim liberi în noi înșine. Sunt momente în care trebuie să te retragi în mod fizic pentru a învăța ce înseamnă pentru ceva sau cineva să existe în felul Iui propriu și nu doar ca o oglindă a emoțiilor tale.

Se întâmplă atât de des ca, atunci când spunem „eu te iubesc", să o spunem cu un mare „eu" și cu un „tu" mititel. Folosim iubirea ca pe o Conjuncție, în loc să ne raportăm la ea ca la un verb care implică acțiunea. Nu este de ajuns să stăm cu privirea ațintită spre orizont, sperând că astfel îl vom vedea pe Domnul; mai curând ar trebui să ne uităm cu atenție la aproapele nostru, care este cineva a cărui existență

a fost voită de Dumnezeu, cineva pentru care Dumnezeu a murit. Orice persoană pe care o întâlnim are dreptul de a exista pentru că are o valoare în sine, iar noi nu suntem obișnuiți cu lucrul acesta. Acceptarea deosebirii dintre mine și celălalt este un pericol pentru noi, ceva ce ne amenință. A recunoaște dreptul celuilalt de a fi el însuși poate însemna recunoașterea dreptului său de a mă ucide. Dar dacă stabilim o limită dreptului celuilalt de a exista, lucrul acesta devine nedrept. Iubirea este dificilă. Hristos a fost răstignit pentru că ne învăța un fel de iubire care îi îngrozește pe oameni, o iubire care cere abandonare totală - este aducătoare de moarte.

Ce vreți să spuneți prin asta?

Dacă ne întoarcem la Dumnezeu și-L întâlnim față către față, trebuie să fim pregătiți să plătim prețul. Dacă nu suntem gata să plătim acest preț, trebuie să mergem prin viață ca niște cerșetori, sperând că altcineva va plăti în locul nostru. Dar dacă ne întoarcem la Dumnezeu vom descoperi că viața este adâncă, vastă și extrem de vrednică de trăit.

Ne-am putea întoarce la timpul în care erați în secret un monah și totodată medic? Ce-ați învățat din această experiență?

Am să vă dau un exemplu concret. în spitalul în care lucram în calitate de chirurg militar, a venit

odată un neamţ cu un deget sfârtecat de un glonţ. Chirurgul-şef a venit, s-a uitat la rană şi a zis: „Tăiaţi-l". Acesta era un lucru rapid şi uşor de făcut - toată treaba n-ar fi luat decât vreo cinci minute. Atunci soldatul a spus: „Este cineva aici care ştie germană?" Am vorbit cu el şi am aflat că este ceasornicar şi deci, dacă i s-ar fi amputat degetul, probabil că nu ar mai fi putut lucra niciodată. Aşa că ne-am ocupat cinci săptămâni de el tratându-i degetul rănit, iar soldatul a putut părăsi spitalul cu cinci degete în loc de patru. Din aceasta am aflat că a fi ceasornicar este tot atât de important ca şi orice altceva. Aş zice că am învăţat să preţuiesc grijile omeneşti mai întâi. După care poţi începe să te rogi - o rugăciune statornică, stăruind înaintea lui Dumnezeu, stând înaintea Lui faţă către faţă, simplu spus, să fii împreună cu El.

Iar după ce aţi fost hirotonit aţi ajuns în Marea Britanie?

Am ajuns în Marea Britanie la sfârşitul lui ianuarie 1949, pentru a fi preotul Frăţiei anglo-ortodoxe a Sfinţilor Alban şi Serghie, lucru care pare destul de temerar dacă e să ţinem cont de faptul că nu ştiam nici un cuvânt în engleză la vremea aceea.

Nu **cred că v-a luat prea mult timp să învăţaţi limba engleză.**

Să învăţ acea engleză de bază care mi-a permis să comunic - şi să produc astfel un mare amuzament pentru ceilalţi - asta nu mi-a luat mult.

Acum mai întâmpinaţi greutăţi în a comunica? în definitiv, credinţa creştină nu este ceva pe care oamenii ar înţelege-o cu uşurinţă sau cu dragă inimă.

Nu văd nici o problemă în asta. Scopul meu este de a trăi într-o situaţie în care să fiu în acelaşi timp profund implicat şi deplin liber. Lucrul esenţial este că nu mă întreb niciodată care va fi rezultatul acţiunii mele - asta este grija lui Dumnezeu. Singura întrebare pe care mi-o pun în viaţă este: ce trebuie să fac în acest moment? Ce ar trebui să spun? Tot ceea ce poţi face este să te străduieşti din toată fiinţa ta să fii în fiecare clipă atât de cinstit pe cât îţi stă în putinţă - iar în rest lasă-L pe Dumnezeu să se folosească de tine, chiar împotriva ta.

De fiecare dată când vorbesc, o fac cu toată convingerea şi credinţa care sunt în mine. îmi pun viaţa în ceea ce spun. Nu cuvintele în sine sunt importante, ci faptul de a ajunge până la nivelul convingerilor oamenilor. Acesta este temeiul comunicării, acesta este locul în care ne întâlnim cu adevărat unii cu alţii. Dacă unii vor să mă ia peste picior, nu mă deranjează; dar dacă ceea ce spun produce o scânteie în ei şi ajungem să vorbim, aceasta înseamnă că

vorbim cu adevărat despre ceva care ne preocupă cu adevărat.

Sunteţi de părere că transmiterea Evangheliei poate fi împiedicată de cultura de suprafaţă a stilului englezesc modern de viaţă?

Da, fiindcă Evanghelia trebuie să atingă nu doar intelectul, ci întreaga fiinţă. Englezii spun adeseori: „Este interesant, hai să discutăm despre asta, să o studiem ca idee", dar în realitate ei nu fac nimic. A-L întâlni pe Dumnezeu înseamnă a intra în „bârlogul tigrului" - Dumnezeu nu este o pisicuţă, ci un tigru. Lumea lui Dumnezeu este un domeniu periculos. Nu-i de ajuns să cauţi informaţii despre ea - trebuie să pătrunzi înăuntru.

Când aţi sosit în Anglia, v-a surprins ceva anume?

Când am ajuns aici am fost îngrozit de atitudinea britanică faţă de moarte. A muri, pentru ei, părea aproape ceva lipsit de decenţă - dacă. ţi s-a întâmplat să decazi într-atât încât să mori, există nişte specialişti de la pompele funebre care te aranjează şi te dichisesc pentru înmormântare. Iar cam la vreo două săptămâni după asta, se ţine o frumuşică slujbă de pomenire, în care-ţi transferi sentimentele într-un soi de domeniu spiritual. îmi amintesc că

m-am dus să predic despre moarte la Biserica Universităţii Cambridge, iar un preot de-acolo mi-a spus că nu văzuse niciodată un mort. De ce există această atitudine morbidă faţă de moarte? în mod normal nu te descotoroseşti de cineva dându-l afară pe uşa din dos! Dacă moartea nu este altceva decât înfrângere, sfârşitul vieţii, bineînţeles că este neplăcut pentru familie să aibă de-a face cu ea, gândindu-se că şi lor li se va întâmpla curând acelaşi lucru. Evident, cu cât ai o atitudine mai greşită faţă de moarte, cu atât îţi va apărea mai oribilă şi mai înfricoşătoare. îmi amintesc de o altă întâmplare. O doamnă în vârstă a murit, iar familia ei m-a sunat rugându-mă să vin, fiindcă le eram prieten. Ajungând acolo, am observat că nu era nici un copil prin preajmă. Am întrebat care era motivul, căci în Biserica ortodoxă copiii merg întotdeauna la cel mort, iar coşciugul este lăsat deschis. Mama lor a răspuns: „Vor fi înspăimântaţi, ei ştiu ce este moartea". Am aflat că nu cu mult timp în urmă copiii văzuseră un iepure mort strivit de o maşină; de aceea, părinţii s-au gândit că se vor teme dacă o vor vedea pe bunică. Am întrebat dacă n-ar putea fi lăsaţi să intre, căci altfel, le-am spus părinţilor, s-ar putea ca ei să rămână întotdeauna cu această atitudine temătoare faţă de moarte. Până la urmă părinţii au fost de acord să-i lase pe copii să intre în casă aşa că am intrat împreună în camera în care odihnea bunica. O

vreme, am stat tăcuţi lângă pat, apoi unul din copii a zis: „Ce frumoasă e bunica!" Moartea încetase să mai fie ceva înfricoşător, ceva de care să te temi.

Nu aţi spus nimic despre mama dumneavoastră, dar cred că vă era foarte apropiată.

Era o femeie minunată, foarte simplă şi directă. Propria mea experienţă a morţii am avut-o prin mama, căci a avut cancer. Viaţa a căpătat o semnificaţie uriaşă - tot ceea ce spuneam sau făceam putea fi un ultim gest, totul trebuia să cuprindă patruzeci de ani de iubire.

Trebuie să vă f! marcat într-un fel statutul de emigrant şi sentimentul de a nu aparţine pe deplin unui loc. Privind în urmă, în viaţa dumneavoastră, aţi putea spune că această experienţă v-a influenţat credinţa?

Cred că aveţi dreptate. în timpul Revoluţiei L-am pierdut pe Hristosul splendorii liturgice şi L-am aflat pe acel Hristos care este vulnerabil aşa cum eram şi noi, pe Hristosul respins şi alungat la fel cum eram şi noi - L-am aflat pe Hristosul care în ceasul Patimilor nu mai avea nimic, nici măcar prieteni, într-o situaţie care semăna cu experienţa noastră.

Dumnezeu te ajută arunci când nimeni altcineva nu te ajută. Dumnezeu se află în punctul de maximă

tensiune, în locul critic, în mijlocul furtunii. Într-un fel, deznădejdea se află în mijlocul tuturor lucrurilor - numai să ştim cum să trecem prin ea. Trebuie să fim pregătiţi pentru o vreme în care Dumnezeu nu va fi lângă noi şi trebuie să ştim să ne ferim să punem în locul Lui un fals Dumnezeu. într-o zi, după cum o spun în carte, o fată a venit în sala mea de operaţii pentru a condamna Evangheliile, dar fără să le fi citit. în luna ei de miere, s-a dus la cinematograf cu soţul ei şi a orbit din senin. Ulterior au descoperit că suferea de o boală incurabilă. Aflându-se în ultimul stadiu al bolii, fata aceea mi-a scris: „Inima mea este neputincioasă, nu se mai poate mişca către Dumnezeu" şi a avut curajul de a accepta adevărata absenţă fără a o înlocui cu o prezenţă mincinoasă, cu un fals Dumnezeu compătimitor. Curajul excepţional al acestei persoane m-a impresionat foarte mult; acestea sunt lucruri pe care nu le pot uita.

Ziua în care Dumnezeu este absent, când tace - acesta este începutul rugăciunii. Nu atunci când avem multe de spus, ci atunci când îi spunem: „Nu pot trăi fără Tine, de ce eşti atât de crud, atât de tăcut?" Faptul de a şti că ori îl găsim, ori murim - asta ne face să ne căutăm scăparea la locul în care ne aflăm în Prezenţă. Dacă ascultăm de ceea ce inimile noastre ştiu despre iubire şi dor şi dacă nu ne temem de deznădejde, vom afla că biruinţa este întotdeauna de cealaltă parte a deznădejdii.

Și mai este timpul acela în care avem un dor al inimii după Dumnezeu însuși, nu după darurile Lui, ci numai după El. Este multă tristețe în ochii care încep să vadă și care cercetează infinitul, adeseori în mijlocul împlinirii și al fericirii. Este vorba de un dor de casă, după un cămin care nu poate fi localizat geografic, acel cămin în care se găsesc iubirea, plinătatea și viața.

îmi amintesc că spuneați: „Este drept că sunt nebun, dar este o nebunie stranie, fiindcă și alții vor să se molipsească de ea". Ce doreați să spuneți prin asta?

Fiind creștini, ne aflăm întotdeauna în tensiune - în neliniște, dar în același timp în fericire. Acesta este un lucru nebunesc, ridicol. Numai că este adevărat - la fel de adevărat ca atunci când acceptăm întunericul nopții deopotrivă cu strălucirea zilei. Trebuie să împlinim un act de capitulare - dacă sunt în Hristos, atunci există momente în care trebuie să împărtășesc strigătul Domnului pe Cruce și întristarea Lui din Ghetsimani. Există un mod de a fi înfrânt, chiar în credința noastră - atunci când împărtășești tulburarea Domnului. Nu cred că ar trebui să spunem: „Aceasta nu ți se va întâmpla ție niciodată". Dacă suntem creștini ar trebui să trecem prin această viață acceptând viața și lumea fără a încerca să creăm o lume falsificată.

Dar, pe de altă parte, creștinul este asemenea celui care trăiește în trei dimensiuni într-o lume în care majoritatea oamenilor trăiesc doar în două. Oamenii care trăiesc în libertate și în interiorul unei dimensiuni a veșniciei vor simți întotdeauna că ceva este greșit, vor descoperi că ei sunt cei care vor rămâne întotdeauna pe dinafară. Cu această problemă s-au confruntat primii creștini atunci când au afirmat că singurul lor rege era Dumnezeu. Ceilalți s-au strâns roată în jurul lor și le-au spus: „Dacă spuneți asta înseamnă că nu vă mai supuneți regelui nostru", așa că deseori îi persecutau. Numai că singurul mod adevărat de a rămâne devotat lumii bidimensionale este a fi devotat lumii tridimensionale, pentru că în realitate lumea are trei dimensiuni. Dacă trăiești cu adevărat în trei dimensiuni fără a viețui simplu în două, imaginându-ți-o doar pe-a treia, atunci viața va fi deplină și semnificativă. Primii creștini puteau trăi așa, iar creștinii de astăzi pot și ei.

Aș dori să discutăm o ultimă chestiune - în legătură cu Rusia. Vă duceți acolo destul de des. Despre ce este vorba?

Mă duc în Rusia o dată pe an, pentru a-l informa pe patriarh în legătură cu viața bisericească din Vest, pentru a vorbi în facultățile de teologie și pentru a păstra legătura cu Biserica rusă. Slujesc acolo, predic în biserici și vorbesc cu oameni obișnuiți.

Vă implicați și politic?

Am încercat să realizăm o tensiune creatoare între faptul de a aparține fără rezerve Bisericii ruse și faptul de a fi emigranți politici. În această tensiune ' în care ne aflăm, între calitatea de membru al Bisericii și calitatea de cetățean, prima este mult mai liberă decât dacă am fi avut o relație mai armonioasă între Biserică și Stat.

în ce măsură se poate vorbi despre creștini practicanți astăzi în Rusia?

Cred că este un procent semnificativ. Statistic vorbind, am putea considera că avem aproape 30 de milioane de închinători în Rusia, ceea ce reprezintă un număr mare după cincizeci de ani de suprimare sistematică a credinței, săvârșită în perioada stalinistă printr-o violență extremă și o propagandă metodică. în realitate însă, tineretul rus a devenit tot mai interesat de probleme care țin de viața spirituală și există un număr în creștere de tineri care vin la biserică, fie să cerceteze, fie pentru a rămâne membri ai ei. Este un cerc foarte mare de tineri pentru care Dumnezeu, problemele spirituale sunt de mare importanță.

Există impresia, atunci când vorbiți, nu neapărat când vă referiți la Rusia, ci în general, că ce-

reți foarte mult de la oameni? De pildă, ați vorbit mai devreme despre „a plăti prețul" și mai considerați și că moartea nu este ceva foarte grav.

Aveți dreptate, așa este. Poate că aș putea ilustra aceasta printr-o poveste care ține de istoria mai recentă a Bisericii ruse. Cred că povestea arată ceea ce vreau să spun în legătură cu faptul de a fi creştin. în anii Războiului Civil, când armatele rivale luptau pentru putere, cucerind și pierzând teren timp de trei ani, un mic orășel care până atunci fusese ținut de rămășițele trupelor imperiale, căzu în mâinile Armatei Roșii. O femeie care avea doi copii mici, în vârstă de patru și cinci ani, descoperi că se aflau în pericol de moarte, fiindcă soțul ei făcea parte din tabăra opusă. Femeia se ascunse într-o casă părăsită, sperând că va găsi un prilej pentru a putea scăpa. într-o seară, o femeie tânără, Natalia, cam de aceeași vârstă cu ea - în jur de douăzeci de ani –, îi bătu la ușă și întrebă dacă ea era cutare. Auzind că mama încuviință, Natalia o preveni că fusese descoperită și că urma să fie prinsă chiar în noaptea aceea pentru a fi împușcată. Și adăugă: „Trebuie să fugiți chiar acum". Mama se uită la copii și spuse: „Cum aș putea fugi?" Tânăra, care până atunci nu fusese decât un aproape cu trupul, deveni în acel moment aproapele din Evanghelie. îi spuse: „Poți, pentru că eu voi rămâne aici și voi răspunde în numele tău când vor veni după tine". „Dar atunci te

vor împuşca pe tine", zise mama. „Da, numai că eu nu am copii." Şi a rămas precum a zis.

Ne putem închipui urmarea. Putem vedea noaptea venind, învăluind căsuţa în întuneric, în întristare, în frig şi-n umezeală. Putem vedea acolo o femeie care-şi aştepta moartea şi ne putem aminti de grădina din Ghetsimani. Ne-o putem imagina pe Natalia cerând ca acest pahar să treacă de la ea, cerere întâmpinată, precum cea a lui Hristos, de tăcerea divină. Putem s-o vedem cum îşi îndreaptă gândul către toţi aceia care ar putea-o ajuta, dar care acum nu erau lângă ea. Ucenicii lui Hristos au dormit; iar ea nu se putea duce la nimeni fără a trăda. Ne putem imagina că s-a rugat nu o dată ca jertfa ei să nu fie zadarnică.

Probabil că Natalia s-a întrebat nu o dată ce se va întâmpla cu mama aceea şi cu copiii ei după ce ea va muri, fără să primească alt răspuns decât cuvântul lui Hristos: „Nimeni nu are mai multă dragoste decât cel ce-şi pune viaţa pentru prietenul lui". Poate că nu o dată s-a gândit că într-un minut s-ar fi putut pune în siguranţă! Era destul să deschidă uşa, pentru ca, din clipa în care s-ar fi aflat în stradă, să înceteze să mai fie acea femeie - ar fi devenit ea însăşi, din nou. Nu trebuia decât să-şi nege falsa identitate, identitatea pe care o împărţea cu altcineva. Numai că a murit, împuşcată. Mama şi copiii ei au scăpat.

I

Absenţa lui Dumnezeu

Chiar de la începutul învățării rugăciunii, aș dori să se înțeleagă limpede faptul că ceea ce înțeleg prin „a învăța să ne rugăm" nu se referă la justificarea sau explicarea rugăciunii dintr-o perspectivă speculativă. Dimpotrivă, aș dori să arăt ce trebuie să știe și să facă cel care dorește să se roage. Și, pentru că eu însumi sunt un începător, voi presupune că și voi sunteți începători, așa că vom încerca să începem împreună. Nu îi vorbesc așadar celui care năzuiește la rugăciunea mistică sau la stări înalte de desăvârșire, pentru că aceste lucruri îl vor învăța ele însele. Atunci când, în împrejurări deosebite, Dumnezeu răzbate până la noi sau noi până la El, fie pentru că realitatea ni se descoperă cu o adâncime pe care nu am mai simțit-o până atunci, fie pentru că descoperim în noi, în mod neașteptat, o adâncime în care rugăciunea locuiește și din care țâșnește cu putere, în asemenea situații nu are rost să mai discutăm despre rugăciune. Atunci când suntem conștienți de Dumnezeu, stăm înaintea Lui, ne închinăm Lui, îi vorbim Lui.

Așadar, există la început o problemă foarte importantă: situația celui pentru care Dumnezeu pare să fie absent. Acesta este lucrul despre care aș vrea

să vorbesc acum. Desigur, nu mă refer la o absență reală - Dumnezeu nu este niciodată absent cu adevărat -, ci la felul în care percepem această absență. Stăm înaintea lui Dumnezeu și strigăm către un cer pustiu, dinspre care nu ne vine nici un răspuns. Ne întoarcem în toate direcțiile, dar El este de negăsit. Ce ar trebui să credem într-o asemenea situație?

întâi de toate, este foarte important să ne amintim că rugăciunea este o întâlnire și o relație; este vorba de o relație tainică, una care nu poate fi impusă nici de noi, nici de Dumnezeu. Faptul că Dumnezeu se poate face prezent sau că ne poate lăsa cu sentimentul absenței Sale face parte din această relație vie și adevărată. Dacă L-am putea aduce în mod automat la o întâlnire cu noi, dacă L-am putea forța să se întâlnească cu noi, atunci n-ar mai fi nici o relație și nici o întâlnire. Acesta este un lucru pe care, prin imaginație, îl putem face cu o plăsmuire sau cu diverșii idoli pe care îi așezăm înaintea noastră în locul lui Dumnezeu; însă cu Dumnezeul cel Viu nu putem face astfel, precum nu o putem face nici cu o persoană vie. O relație trebuie să înceapă și să se dezvolte într-o libertate reciprocă. Dacă înțelegeți relația în termenii unei relații reciproce, veți vedea că Dumnezeu s-ar putea plânge de noi cu mult mai mult decât ne plângem noi de El. Ne plângem de pildă că Dumnezeu nu ni se face prezent în cele câteva minute pe care I le rezervăm, dar cum rămâne oare cu cele douăzeci și trei de ceasuri și jumătate în timpul cărora

poate că Dumnezeu bate la ușa noastră, iar noi răspundem cu „sunt ocupat, îmi pare rău", sau când nu răspundem defel pentru că nici măcar nu mai auzim bătaia în ușa inimii noastre, a minții noastre, a conștiinței noastre, a vieții noastre? Așadar, suntem într-o situație în care nu avem nici un drept să ne plângem de absența lui Dumnezeu, pentru că noi suntem absenți într-o măsură mai mare decât este El vreodată.

Al doilea aspect foarte important este acela că o întâlnire față către față cu Dumnezeu este întotdeauna un moment de judecată pentru noi. Nu-L putem întâlni pe Dumnezeu în rugăciune, în meditație sau în contemplație fără să fim fie mântuiți, fie osândiți. Nu am în vedere aici termenii gravi precum cel de osândă veșnică sau cel de mântuire veșnică, deja dăruită și primită, ci mă refer la acel moment care este întotdeauna unul critic, unul de criză. „Criză" vine din greacă și înseamnă Judecată". A-L întâlni pe Dumnezeu față către față în rugăciune reprezintă un moment critic în viețile noastre, și slavă Lui că nu se face întotdeauna prezent în viețile noastre de fiecare dată când o dorim, pentru că s-ar putea să nu fim în stare să îndurăm o asemenea întâlnire. Amintiți-vă de nenumăratele pasaje din Scriptură în care ni se spune cât de greu este pentru cineva să stea față către față cu Dumnezeu, de vreme ce El este Putere, El este Adevăr, El este Sfințenie. De aceea, se cuvine ca primul gând pe care trebuie să-l avem atunci când nu percepem în mod tangibil prezența

divină să fie unul de recunoștință. Dumnezeu este milostiv; El nu vine înainte de vreme, ci ne dă șansa să ne judecăm pe noi înșine, să ne înțelegem și să nu venim înaintea Lui în acele momente în care aceasta nu ne-ar aduce decât osândă.

Aș dori să-ți dau un exemplu. Cu mulți ani în urmă, cineva a venit să mă vadă și mi-a cerut să i-L arăt pe Dumnezeu. I-am spus că nu puteam, dar am adăugat că nu L-ar fi putut vedea chiar dacă mi-ar fi stat în putință să i-L arăt, tocmai pentru că eram de părere - și încă o mai cred - că pentru a-L întâlni pe Dumnezeu trebuie să ai ceva în comun cu El, ceva care dă vedere ochilor tăi și simțire simțurilor tale. Atunci m-a întrebat de ce credeam asta; ca răspuns, i-am propus să se gândească câteva clipe și să-mi spună dacă există vreun pasaj în Evanghelii care 1-a impresionat mai mult, pentru a vedea care era legătura dintre el și Dumnezeu. Omul acela mi-a zis: „Da, este pasajul acela cu femeia prinsă în adulter, din capitolul 8 din Evanghelia de la Ioan". Atunci eu i-am spus: „Bine, acesta este unul dintre cele mai frumoase și mai emoționante pasaje. Acum așază-te și întreabă-te: cine ești tu dintre personajele din scena respectivă? Oare Domnul sau măcar unul de-ai Lui, plin de milă și de înțelegere și plin de încredere în această femeie care se poate pocăi și deveni o făptură nouă? Sau poate femeia prinsă în adulter? Ești cumva unul din bătrânii care părăsesc locul în grabă fiindcă sunt conștienți de propriile lor păcate sau unul dintre tinerii care zăbovesc acolo, așteptând?" S-a gândit câteva minute, apoi a zis: „Nici unul din aceștia; simt că sunt singurul iudeu care n-ar fi plecat de-acolo, ci ar fi bătut-o cu pietre pe femeia aceea". Atunci am zis: „Slavă lui Dumnezeu că nu-ți îngăduie să-L vezi față către față".

Acesta poate fi un exemplu-limită, dar cât de des nu recunoaștem situații similare în noi înșine? Nu refuzăm categoric cuvântul lui Dumnezeu sau pilda Lui, ci, într-un mod mai puțin violent, facem ceea ce au făcut soldații în timpul Patimilor. Ne-ar plăcea să-I acoperim ochii lui Hristos, ca să-L putem lovi fără a fi știuți. Și oare nu facem aceasta într-o anumită măsură atunci când ignorăm prezența divină și acționăm potrivit propriilor noastre dorințe și toane, împotriva a tot ceea ce reprezintă voința lui Dumnezeu? încercăm să-I acoperim ochii, dar de fapt ne orbim pe noi înșine. Cum am putea intra în prezența Lui în asemenea momente? Putem, într-adevăr, însă numai prin pocăință și prin străpungerea inimii; nu în felul în care vrem să fim primiți imediat - cu dragoste, cu prietenie.

Privește la diferitele locuri din Evanghelie. Oameni cu mult mai mari decât noi s-au ferit să-L primească pe Hristos. Amintiți-vă de sutașul care I-a cerut lui Hristos să-i vindece slujitorul. Hristos a zis „voi veni", dar sutașul a zis: „Ba nu, Doamne; ci zi

numai cu cuvântul și se va tămădui"[1]. Facem noi aceasta? Ne întoarcem noi spre Dumnezeu și îi zicem: „Nu Te arăta în chip vădit ochilor mei. Căci pentru Tine destul este să spui un cuvânt, și voi fi tămăduit. Este destul pentru Tine să rostești un cuvânt, și lucrurile se vor face potrivit cuvântului Tău. Aceasta este tot ceea ce doresc acum, și nimic mai mult". Sau gândiți-vă la Petru stând în barca sa, după ce au prins toată mulțimea aceea de pește, când a căzut în genunchi, zicând: „Ieși de la mine, Doamne, căci sunt un om păcătos"[2]. I-a cerut Domnului să iasă din barca lui pentru că se simțea smerit - și aceasta, pentru că dintr-o dată a fost pătruns de măreția lui Iisus. Facem noi vreodată aceasta? Când citim Evanghelia, iar chipul lui Hristos devine irezistibil, plin de slavă, când ne rugăm și devenim conștienți de măreția, de sfințenia lui Dumnezeu, spunem noi vreodată „nu sunt vrednic ca El să vină până la mine"? Ca să nu mai pomenesc de toate acele ocazii în care ar trebui să fim conștienți de faptul că nu poate veni până la noi fiindcă ne-am făcut cu totul nevrednici de asta. Noi vrem ceva de la El, dar nu pe El însuși. Este aceasta o relație? Oare la fel ne purtăm și cu prietenii noștri? Căutăm la ceea ce putem obține dintr-o relație de prietenie sau la prietenul pe care-l iubim? Și gândim aceasta și în legătură cu Domnul?

---

[1] Mt. 8, 8.
[2] Lc. 5, 8.

Să ne gândim acum la rugăciunile noastre, ale tale și ale mele; gândește-te la căldura, adâncimea și intensitatea rugăciunii tale când este făcută pentru cineva pe care-l iubești sau pentru ceva care este important în viața ta. în asemenea momente, inima ta este deschisă și tot sufletul tău este strâns în rugăciune. înseamnă aceasta că Dumnezeu contează pentru tine? Nicidecum. Nu înseamnă decât că obiectul rugăciunii tale contează pentru tine. Pentru că atunci când ți-ai isprăvit rugăciunea ta cea fierbinte, adâncă și intensă pentru persoana pe care o iubești sau în legătură cu situația care te preocupă și te rogi pentru următoarea persoană sau situație, care nu sunt la fel de importante dacă se întâmplă ca dintr-o dată să te răcești în rugăciunea ta, ce s-a schimbat? S-a răcit oare Dumnezeu? A dispărut El? Nu, desigur; ci înseamnă că toată intensitatea rugăciunii tale și tot ceea ce era înălțător în ea nu venea din simțirea prezenței lui Dumnezeu, din credința ta în El, din nevoia ta de El, ori din conștiința existenței Lui. Rugăciunea ta nu era altceva decât rezultatul grijii tale pentru o persoană sau un lucru anume, nicidecum pentru Dumnezeu. Cum de mai suntem surprinși atunci de această absență a lui Dumnezeu? Noi suntem cei care ne facem pe noi înșine absenți, noi suntem cei care ne răcim din clipa în care nu ne mai pasă cu adevărat de Dumnezeu. De ce? Fiindcă El nu este destul de important pentru noi.

Mai sunt și alte feluri în care Dumnezeu este „absent". Atât timp cât noi înșine suntem reali, atât

timp cât noi suntem cu adevărat noi înșine, Dumnezeu poate fi prezent și poate face ceva cu noi. însă din clipa în care încercăm să fim ceea ce nu suntem, nimic nu a mai rămas de spus sau de făcut; am devenit niște fantome, niște prezențe fără realitate, de care Dumnezeu nu Se poate apropia.

Pentru a ne putea ruga, trebuie să ne aflăm în interiorul acelui loc numit împărăția lui Dumnezeu. Trebuie să recunoaștem că El este Dumnezeu, că El este împărat și că trebuie să ne predăm Lui. Să ne îngrijim măcar să aflăm care este voia Lui, chiar dacă nu suntem deocamdată în stare să o împlinim. Căci dacă nu ne îngrijim nici măcar de acest lucru, dacă ne purtăm cu Dumnezeu precum acel tânăr bogat care nu-L putea urma pe Hristos fiindcă era prea bogat, cum L-am mai putea întâlni? Adeseori, ceea ce am dori să dobândim prin rugăciune, prin acea relație adâncă cu Dumnezeu după care tânjim, nu reprezintă decât o altă perioadă de fericire; de fapt, nu suntem pregătiți să vindem tot ce avem pentru a cumpăra mărgăritarul cel de mult preț[1]. Dar cum altfel l-am putea dobândi? Dar vrem cu adevărat să-1 dobândim? Oare nu se întâmplă la fel și în relațiile dintre oameni, atunci când, datorită iubirii pe care și-o poartă bărbatul și femeia, nici un alt om nu mai poate avea aceeași importanță pe care o are cel iubit? într-o axiomă a lumii antice: „Când un bărbat are soție, el nu mai este înconjurat de bărbați și de femei, ci de oameni".

[1] Mt. 13, 46.

Nu așa ar putea, ar trebui să se întâmple cu toate avuțiile noastre atunci când ne întoarcem către Dumnezeu? Negreșit, toate ar trebui să pălească și să se ofilească, precum un fundal în cadrul căruia singurul chip de preț pentru noi se detașează de tot ce-l înconjoară. Am dori măcar o singură tușă de albastru ceresc pe pânza de ansamblu a vieții noastre, care este atât de încărcată de umbre. Dumnezeu primește să fie ținut cu totul în afara vieții noastre, este gata să îndure aceasta ca pe o cruce, dar nu primește să fie doar o parte a vieții noastre.

Așa că, atunci când ne gândim la absența lui Dumnezeu, nu s-ar cuveni să ne întrebăm pe noi înșine: pe cine învinovățim de fapt? întotdeauna îl învinovățim pe El, de fiecare dată îl acuzăm pe El, fie că l-o spunem în față, fie că o spunem dinaintea altor oameni: îl acuzăm că este absent, că nu este niciodată acolo unde este nevoie de El, că nu răspunde niciodată atunci când este chemat. Uneori suntem ceva mai „evlavioși" (dar mai mult în ghilimele) și zicem cu evlavie că „Dumnezeu îmi încearcă răbdarea, credința, smerenia". Găsim tot felul de tertipuri pentru a fugi de la judecata lui Dumnezeu, adăpostindu-ne în spatele unui alt mod de a ne lăuda pe noi înșine. într-atât suntem de răbdători, încât îl putem răbda chiar și pe Dumnezeu!

Nu este acesta adevărul? Pe când eram un tânăr preot, după o predică, una din multele pe care le-am ținut într-o parohie, o tânără a venit la mine și mi-a

zis: „Părinte Antonie, cu siguranță sunteți un om neobișnuit de rău". I-am răspuns: „Sunt, desigur, un om rău, dar cum de ți-ai dat seama de asta?" Atunci ea a zis: „Fiindcă ne-ați descris atât de bine păcatele, încât este cu neputință să nu le fi săvârșit la rândul dumneavoastră!" Bineînțeles, șocanta descriere a gândurilor și atitudinilor rele de care vă vorbesc aici probabil că mă reprezintă pe mine și nu pe voi, dar poate că în unele din ele vă recunoașteți, într-o măsură oricât de mică, și voi.

Lucrul cu care trebuie să începem, dacă dorim să ne rugăm, este desigur faptul că suntem niște păcătoși în căutarea mântuirii, că suntem desprinși de Dumnezeu și că nu putem trăi fără El și că tot ceea ce Îi putem oferi lui Dumnezeu este dorința noastră disperată de a fi făcuți în așa fel, încât Dumnezeu să ne poată primi - prin pocăința noastră și în mila și iubirea Lui. încât, chiar de la început, rugăciunea este efectiv urcușul nostru smerit către Dumnezeu, un moment în care ne întoarcem către Dumnezeu rieîndrăznind să ne apropiem, știind că dacă îl întâlnim prea curând, înainte ca harul Lui să ne îngăduie să-L întâlnim, va fi o întâlnire a judecății. Iar tot ceea ce putem face este să ne întoarcem spre El cu toată cuviința, cu toată venerarea, slăvirea și teama de Dumnezeu de care suntem în stare, cu toată atenția și dedicarea noastră, și să-I cerem să facă ceva cu noi prin care vom putea să-L întâlnim față către față - dar nu spre judecată sau spre osândă, ci spre viața de veci.

Aș vrea să amintesc parabola Vameșului și a Fariseului. Vameșul vine și stă în spate în biserică. Se știe osândit; știe că din perspectiva justiției, pentru el nu mai este nici o șansă, fiindcă este în afara împărăției lui Dumnezeu, împărăția dreptății sau a iubirii, de vreme ce nu aparține nici uneia dintre ele. Dar, în viața crudă, violentă și schimonosită pe care o duce, a învățat un lucru de care Fariseul cel drept n-are habar. Anume, a învățat că într-o lume a competiției, într-o lume a animalelor de pradă, într-o lume plină de cruzime și de neomenie, singura speranță pe care o mai poate aștepta cineva este un gest de milă, un act de compasiune, un gest cu totul neașteptat, care să nu izvorască din datorie sau din relațiile firești și care va suspenda acțiunea lumii crude, violente și nemiloase în care trăim. Tot ceea ce știe, de pildă, din propria lui experiență de jecmănitor, de cămătar, de hoț și-așa mai departe, este că sunt momente în care fără nici un motiv, fiindcă aceasta nu ține de gândul lumii, el a iertat o datorie, fiindcă dintr-o dată inima sa a devenit fragedă și vulnerabilă; sau că într-o altă ocazie va renunța să mai arunce pe cineva în temniță doar pentru că un chip îi va fi amintit de ceva sau o voce îi va fi atins inima. Nu este nici o logică în asta. Nu așa gândește lumea și nu acesta este felul în care se poartă el în mod obișnuit. Este o izbucnire, ceva cu totul lipsit de sens, o presiune căreia nu-i poate rezista; și poate că mai știe și cât de des a fost el însuși salvat de la o mare năpastă prin inter-

venția neașteptatei și imposibilei compasiuni și iertări. Și **iată-l** stând în spate, știind că lumea dinlăuntrul bisericii este una a **dreptății** și a milei divine, față de care el este un intrus și în care nu poate intra. Cu toate acestea, știe din propria sa experiență că imposibilul este cu putință, și de aceea spune: „Ai milă, ridică porțile dreptății, **desfă** piedicile religiei, coboară-Te în milostivirea Ta până la noi, cei care nu avem nici un drept să fim iertați ori lăsați înăuntru". Și mă gândesc că acesta este locul din care ar trebui să plecăm de fiecare dată.

Poate că îți amintești de cele două pasaje din Sfântul **Pavel** în care se spune: „Puterea Mea se arată în **slăbiciune**"[1]. Slăbiciunea de care este vorba aici nu este aceea pe care o manifestăm atunci când păcătuim și îl uităm pe Dumnezeu, ci acea slăbiciune prin care te arăți cu totul mlădios, pe deplin transparent, cu desăvârșire predat în mâinile lui Dumnezeu. Căci de obicei ne străduim să fim puternici și să-L împiedicăm pe Dumnezeu să-Și manifeste puterea.

îți mai aduci aminte cum ai fost învățat să scrii când erai mic. Mama ți-a pus un creion în mână, ți-a luat mâna ta în a ei și a început **s-o** miște. Iar fiindcă nu aveai nici o idee în legătură cu ceea ce voia să facă, ți-ai lăsat mâna complet liberă în mâna ei. Acesta este lucrul pe **care-l** înțeleg prin puterea lui Dumnezeu ce se arată în slăbiciune. Te poți gândi la asta **ți-**

[1] 2 Cor. 12, 9-10;13, 4.

nând cont de felul în care lucrează pânza unei **ambarcațiuni**. O pânză poate prinde vântul și poate fi folosi-(A pentru manevrarea unei bărci numai pentru că este **atât de** moale. Dacă în loc de o pânză pui o scândură **tare**, nu vei mai reuși să-ți conduci barca; slăbiciunea **pânzei** este cea care o face atât de receptivă față de **vânt**. Același lucru este valabil și pentru mănușa de **armură** și mănușa chirurgicală. Cât de tare este prima, și **cât** de subțire este a doua, și totuși, în niște mâini pricepute poate săvârși minuni, tocmai pentru că este **atât de** fragilă. Deci unul dintre lucrurile pe care Dum**nezeu** încearcă să ne învețe este de a înlocui cantitatea **amăgitoare** și minuțioasă de forță turbulentă cu care ne manifestăm în mod obișnuit, cu această slăbiciune 1 **predării**, a abandonării în brațele lui **Dumnezeu**. îți **voi** da un exemplu de astfel de situație.

Cu douăzeci și cinci de ani în urmă, un prieten **de-al** meu, care avea doi copii, a fost ucis în timpul **eliberării** Parisului. Dintotdeauna, copiii săi mă urâ**seră** fiindcă erau geloși că tatăl lor avea un prieten, **dar** după ce tatăl a murit, copiii s-au apropiat de ffline pentru că fusesem prietenul tatălui lor. Unul **din cei** doi copii era o fată de cincisprezece ani, care **într-o** zi a venit să mă vadă în cabinetul meu (înainte de a deveni preot am fost medic) și a descoperit Ol, pe lângă tot instrumentarul medical, aveam pe birou una din evanghelii. Și, cu toată siguranța pe **care ți-o** dă tinerețea, îmi zise: „Nu pot să înțeleg **cum** este posibil ca cineva despre care se presupune

că este un intelectual poate crede în astfel de lucruri prostești." I-am răspuns: „Ai citit-o?" Ea a negat. Atunci am spus: „Să ții minte că cei mai proști oameni sunt cei care judecă lucruri despre care nu știu nimic". După aceasta, a citit Evangheliile și a devenit atât de interesată, încât toată viața i s-a schimbat; căci a început să se roage, iar Dumnezeu i-a dăruit să trăiască prezența Lui, din care un timp s-a hrănit și a trăit. Apoi s-a îmbolnăvit de o boală incurabilă și mi-a trimis o scrisoare pe când devenisem deja preot și mă aflam în Anglia, zicându-mi: „De când trupul meu a început să slăbească și să se stingă, duhul mi s-a făcut mai viu decât oricând, și simt prezența divină cu multă ușurință și bucurie". Dar eu i-am răspuns: „Nu te aștepta să dureze. După ce îți vei pierde încă un pic din tăria pe care o ai acum, vei vedea că nu vei mai fi în stare să te întorci și să te arunci înaintea lui Dumnezeu și atunci vei simți că nu mai poți ajunge la El nicidecum". După un timp mi-a scris din nou: „Da, mă simt atât de slabă acum, încât nu mai pot face efortul de a mă îndrepta spre Dumnezeu sau de a-L dori neobosit și El m-a părăsit". însă eu i-am răspuns: „Acum este timpul să faci altceva. încearcă să înveți umilința în sensul adevărat și adânc al acestui cuvânt".

Cuvântul „umilință" vine de la cuvântul latin „humus", care înseamnă pământ roditor. Pentru mine, umilința nu este câtuși de puțin ceea ce credem cel mai adesea că este: modul bleg prin care încercăm să

ne închipuim că suntem cei mai mari ticăloși și prin care încercăm să-i convingem pe ceilalți că felul nostru artificial de a ne purta dovedește că suntem conștienți de asta. Umilința împărtășește statutul pământului. Pământul este întotdeauna acolo, ca și cum ar fi de la sine înțeles, niciodată amintit, întotdeauna călcat în picioare, locul în care aruncăm și vărsăm tot ceea ce respingem și tot ceea ce este de prisos. El este acolo, tăcut și acceptând totul și, într-un mod miraculos, prefăcând tot acest refuz într-o nouă bogăție, în ciuda degradării, transformând stricăciunea însăși într-o putere a vieții și într-o nouă sursă de rodnicie, deschis către soare, deschis către ploaie, guta să primească orice sământă o plantăm pentru a da înapoi de treizeci de ori, de șaizeci de ori și de o sută de ori mai mult pentru fiecare. I-am spus acestei femei: „învață să fii la fel înaintea lui Dumnezeu; abandonată, predată, neașteptând să primești nimic de la oameni și totul de la Dumnezeu". Și într-adevăr, nu mare lucru a primit de la oameni: după încă șase luni, soțul ei se sătură să mai aibă o soție muribundă și o abandonă, așa încât a avut parte de respingeri generoase; dar Dumnezeu și-a aprins strălucirea deasupra ei și a revărsat ploaia Lui asupra acestei femei, fiindcă după puțin timp mi-a scris, zicându-mi: „Sunt sfârșită. Nu mă mai pot mișca spre El, ci El este cel care coboară la mine".

Aceasta nu este doar o povestioară care ilustrează cele spuse, ci o realitate; este slăbiciunea în care

Dumnezeu își poate manifesta puterea și este situația în care absența lui Dumnezeu poate deveni prezența lui Dumnezeu. Nu-L putem lua ostatic pe Dumnezeu. însă de fiecare dată când stăm, precum Vameșul sau precum această fată, dincolo de împărăția „dreptății", doar în cea a milei, îl putem întâlni pe Dumnezeu.

încearcă să te gândești la absența lui Dumnezeu și să înțelegi înainte de a putea bate la ușă - și amintește-ți că aceasta nu este doar ușa împărăției înțeleasă la modul general, ci că Hristos spune în mod concret „Eu sunt ușa" - că te afli în afara ei. Dacă îți petreci timpul imaginându-ți că, într-un mod nefiresc, te și afli în împărăția lui Dumnezeu, desigur că nu are nici un rost să mai bați la ușă pentru a ți se deschide. Negreșit, te uiți în jur încercând să vezi unde sunt îngerii și sfinții și unde e locașul care îți aparține, și când nu vezi altceva decât întuneric sau ziduri, poți fi surprins, pe drept cuvânt, că raiul este atât de neatrăgător. Trebuie deci să înțelegem că încă nu ne aflăm în rai, că suntem încă străini de împărăția lui Dumnezeu și că, prin urmare, trebuie să ne întrebăm pe noi înșine: unde este ușa și cum trebuie să batem în ea?

în capitolul următor vom' încerca să adâncim această temă a bătăii în ușă și a încercării de a intra, de a deveni casnici ai raiului, ai locului în care rugăciunea este cu putință.

II

A bate la ușă

După cum am arătat când am vorbit despre felul în care percepem absența lui Dumnezeu - care este evidentă nu în mod obiectiv, ci subiectiv -, dacă nu suntem conștienți de faptul că ne aflăm în afara împărăției lui Dumnezeu și că trebuie să batem la o ușă pentru a fi lăsați să intrăm, ne vom petrece o mare parte din viețile noastre imaginându-ne că ne aflăm înăuntru, purtându-ne ca și cum am fi acolo, dar fără a ajunge vreodată la adâncimile la care împărăția lui Dumnezeu se arată în toată frumusețea, adevărul și slava ei.

Când spun că suntem străini de împărăție, nu vreau să spun doar că există o situație în care ne aflăm fie cu totul în afară, fie cu totul înăuntru. Ar trebui să ne gândim mai curând în termenii unei înaintări neîncetate către o tot mai mare adâncime, sau către o tot mai mare înălțime, cum preferați, astfel încât la fiecare pas vom avea ceva care este deja bogat și adânc și cu toate acestea să continuăm să dorim și să ne mișcăm către ceva care este și mai bogat, și mai adânc. Acesta este un lucru foarte important de reținut, fiindcă, într-adevăr, suntem nespus de bogați chiar și atunci când suntem în afară.

După cum am arătat când am vorbit despre felul în care percepem absenţa lui Dumnezeu - care este evidentă nu în mod obiectiv, el subiectiv -, dacă nu suntem conştienţi de faptul CA nc aflăm în afara împărăţiei lui Dumnezeu şi că trcbuie să batem la o uşă pentru a fi lăsaţi să intrăm, ne vom petrece o mare parte din vieţile noastre imaginându-ne că ne aflăm înăuntru, purtându-ne ca |i cum am fi acolo, dar fără a ajunge vreodată la adâncimile la care împărăţia lui Dumnezeu se arată în toată frumuseţea, adevărul şi slava ei.

Când spun că suntem străini de împărăţie, nu Vreau să spun doar că există o situaţie în care ne aflăm fie cu totul în afară, fie cu totul înăuntru. Ar frebui să ne gândim mai curând în termenii unei înaintări neîncetate către o tot mai mare adâncime, sau către o tot mai mare înălţime, cum preferaţi, astfel încât la fiecare pas vom avea ceva care este deja bogat şi adânc şi cu toate acestea să continuăm să dorim şi să ne mişcăm către ceva care este şi mai bogat, şi mai adânc. Acesta este un lucru foarte important de reţinut, fiindcă, într-adevăr, suntem nespus de bogaţi chiar şi atunci când suntem în afară.

Dumnezeu ne dă atât de mult, suntem atât de bogați din punct de vedere intelectual și afectiv, viețile noastre sunt atât de pline, încât ne putem imagina că nu ar putea exista ceva superior acestor înzestrări, că am aflat împlinirea și plenitudinea, că am găsit capătul căutărilor noastre. Dar trebuie să învățăm că întotdeauna este mai mult. Trebuie să ne bucurăm că, deși săraci, suntem atât de bogați; trebuie să tânjim după adevăratele bogății ale împărăției, fiind atenți ca nu cumva să ne lăsăm înșelați că le-am dobândit deja și astfel să ne întoarcem de la ceea ce se află înaintea noastră.

Trebuie să ne amintim că toți avem un dar. Prima Fericire este a sărăciei, și numai dacă trăim potrivit acestei Fericiri putem intra în împărăția lui Dumnezeu. Această Fericire are două aspecte. Mai întâi, este vorba de faptul evident că nu posedăm nici un lucru pe care l-am putea păstra, fie că o vrem sau nu; aceasta presupune descoperirea faptului că sunt nimic și că nu am nimic - o sărăcie totală, fără leac și fără speranță. Existăm pentru că existența noastră a fost voită și pentru că am fost aduși la existență. Nu am avut nici o contribuție la asta, nu este vorba deci de un act al voinței noastre libere. Noi nu ne deținem viața în așa fel încât i-ar fi cuiva cu neputință să o ia de la noi, și tot ceea ce suntem și avem este efemer în felul acesta. Avem un trup - care va muri. Avem o minte - dar este destul ca un vas de sânge să plesnească în creier ca

cea mai prestigioasă minte să fie anulată dintr-o dată. Avem o inimă, sensibilă și vie — și totuși acum am vrea să ne revărsăm toată compătimirea și înțelegerea pentru cineva aflat în nevoie și simțim că în piept avem o piatră.

Așa că, într-un fel, putem spune că nu avem nimic, pentru că nimic nu este în posesia noastră, iar noi suntem stăpâni doar peste acest nimic. Iar aceasta ne-ar putea conduce nu la sentimentul de apartenență la împărăția lui Dumnezeu și la a ne bucura de ea, ci la disperare - dacă nu ne amintim că, deși nici unul din lucrurile acestea nu ne aparține, în sensul că ne pot fi luate, totuși noi *suntem* în posesia lor. Acesta este al doilea aspect al Fericirii. Suntem bogați, și tot ce avem este un dar și un semn al iubirii lui Dumnezeu și al iubirii oamenilor, este un dar nesfârșit al iubirii divine; și atâta vreme cât nu avem nimic, iubirea divină este manifestată întreagă și fără încetare. Dar orice am cuprinde în mâinile noastre pentru a poseda este desprins de domeniul iubirii. Negreșit, lucrul acela devine al nostru, dar iubirea este pierdută. Numai cei care dăruiesc totul devin conștienți de adevărata, totala, finala, iremediabila sărăcie spirituală; aceștia sunt cei care au primit iubirea lui Dumnezeu arătată în toate darurile Lui. Unul din teologii noștri a zis: „Toată hrana acestei lumi nu este altceva decât iubire dumnezeiască prefăcută în bucate". Cred că acesta este un lucru adevărat, și că în momentul în care încer-

căm să fim bogați prin reținerea grijulie a vreunui lucru în mâinile noastre, noi suntem pierzătorii, fiindcă atât timp cât nu strângem ceva în mâini, putem lua, lăsa, putem face orice dorini.

împărăția aceasta este puterea de a fi liberi de posesie, iar această libertate ne întemeiază într-o relație în care totul este iubire - iubire omenească și iubire dumnezeiască.

Dacă vom cugeta în felul acesta, vom putea transfera această idee la ce a fost spus mai devreme. Da, suntem bogați. Cu toate acestea, nu trebuie să ne lăsăm păcăliți de ceea ce avem, crezând că de-acum ne putem strica vechile hambare pentru a ne construi altele noi, mai încăpătoare, în care să ne îngrămădim și mai multe din bogățiile noastre. Nimic nu poate fi păstrat - nimic, cu excepția împărăției lui Dumnezeu. Așa că renunțăm la lucrurile noastre, unul câte unul, pentru a putea merge liberi - eliberați de povara de a fi bogați. Nu ați observat niciodată că a fi bogat înseamnă, la un alt nivel, o sărăcire? Este destul să spui „am ceasul acesta, este al meu" și să-l închizi în pumn, pentru a fi în posesia unui ceas, dar mai sărac cu o mână. Iar dacă-ți strângi bogățiile în minte, dacă-ți zăvorăști inima pentru a păstra în siguranță ceea ce se află înlăuntrul ei, pentru a nu-ți pierde niciodată bogățiile, atunci mintea și inima ta devin tot atât de mici precum lucrurile printre care te-ai închis.

Iar dacă ce am spus este adevărat, în clipa în care îți dai seama cât de lipsit ești în realitate de orice, atunci te afli chiar la marginea împărăției lui Dumnezeu, aproape că simți că Dumnezeu este iubire și că te susține prin iubirea Lui. în acel moment poți fiice două lucruri deodată. Te poți ruga din mijlocul necazurilor, izolării și al sărăciei tale radicale și, totodată, te poți bucura pentru că ești atât de bogat în dragostea lui Dumnezeu. Dar aceasta nu se poate decât în măsura în care ai ajuns în acel punct în care eu poate fi descoperită, fiindcă atât timp cât îți închipui că ești bogat nu ai nici un motiv să-i mulțumești lui Dumnezeu și deci nu-ți poți da seama că ești iubit. Prea adesea felul de mulțumire pe care îl aducem este mai degrabă o mulțumire generală, abstractă, după cum este și pocăința noastră.

Am făcut odată această experiență, într-un mod foarte puțin romantic și spiritual. îmi amintesc că, pe când eram adolescent, urma să mă duc la cineva și mi-am calculat drumul cu multă atenție, căci speram să ajung în momentul în care familia aceea va fl la masă; eu îmi făcusem socoteala că, dacă ajungeam la timp, ar fi fost exclus să fiu ținut să aștept într-o cameră alăturată, fără a fi invitat să mănânc și eu ceva. Numai că, după cum era de așteptat, trenul meu a întârziat, așa că am ajuns după prânz, cu o foame de lup. Eram cu un prieten și, pentru că ifectiv ne era prea foame ca să ne continuăm drumul, am întrebat dacă mai aveau ceva de mâncare.

„Avem o jumătate de castravete", au răspuns ei. Ne-am uitat la castravete, iar apoi ne-am uitat unul la celălalt, gândindu-ne: „Asta-i tot ce are Dumnezeu pentru noi?" Atunci prietenul meu a zis: „Bine, hai să ne rugăm". „Să ne rugăm pentru un castravete!" mă gândii eu. Prietenul meu era un credincios mai bun şi mai evlavios decât mine, aşa că am citit *Ceasul al nouălea* împreună, apoi am mai citit câteva rugăciuni, iar, la sfârşit, rugăciunea pentru binecuvântarea bucatelor, şi în tot timpul acesta mi-a fost greu să mă desprind de jumătatea de castravete, din care, de fapt, numai un sfert urma să fie al meu; în fine, am rupt în două castravetele şi l-am mâncat. Niciodată în viaţa mea nu am mai fost atât de recunoscător lui Dumnezeu pentru oricât de multă mâncare am primit. Am mâncat aşa cum cineva ar mânca o mâncare sacră. L-am mâncat cu grijă, atent să *m* pierd ceva din gustul bogat al acestui castravete proaspăt, iar după ce 1-am isprăvit nu am avut nici o ezitare să spun „acum, să mulţumim Domnului" şi am început din nou să ne rugăm cu recunoştinţă.

Nu putem duce o viaţă de rugăciune, nu ne putem îndrepta spre Dumnezeu decât în măsura în care ne eliberăm de stăpânire, pentru a avea astfel două mâini libere, pentru a oferi şi o inimă cu totul deschisă - nu ca şi cum ar fi o pungă pe care ne-am teme s-o ţinem deschisă ca nu cumva să ne curgă banii din ea, ci ca şi cum ar fi o pungă deschisă şi

goală - şi, de asemenea, pentru a păstra şi o inteligenţă cu totul deschisă faţă de necunoscut şi nepreväzut. Acesta este felul în care suntem bogaţi şi în acelaşi timp cu totul liberi de bogăţie. Acesta este punctul în care putem spune că ne aflăm în afara împărăţiei şi totuşi suntem atât de bogaţi înăuntrul ci şi atât de liberi.

Aceasta se întâmplă cu adevărat, de pildă, când postim. Prin postire şi abstinenţă nu am în vedere ttcca activitate care afectează numai stomacul, ci acea atitudine trează care îţi permite (sau te constrânge) să nu te laşi înrobit de nimic. Aceasta este o problemă care vizează felul în care ne trăim şi ne organizăm viaţa la toate nivelurile. Mai întâi ne afectează imaginaţia, fiindcă acesta este un loc în care păcatul începe să lucreze. Unul dintre scriitorii noştri ortodocşi scria, prin secolul al IX-lea, că păcatele cărnii sunt păcatele pe care duhul omului le lăvârşeşte împotriva cărnii. Nu carnea este responsabilă, şi cred că de aceea trebuie să învăţăm să ne controlăm imaginaţia. Cât timp imaginaţia nu a pus stăpânire asupra noastră, lucrurile ne sunt exterioare; din momentul în care imaginaţia ni s-a încurcat cu lucrurile şi s-a predat lor, noi ne-am alipit lucrurilor. Ştiţi că există astfel de lucruri precum carnea, legumele, cremele şi aşa mai departe. Ştiţi asta ca pe un lucru obiectiv. Dacă aţi sta puţin şi v-aţi întreba: „De fapt, nu îmi este foame, dar uite cât de multe bunătăţuri sunt aici, oare ce mi-aş alege?", în

cel mult cinci minute v-ați trezi că v-ați proiectat tentaculele asupra unui mare număr de bucate. Ați fi precum Gulliver, țintuit de pământ de câte un fir de păr, apoi de un altul, și apoi de încă unul; luate în parte, fiecare fir de păr nu înseamnă ceva, dar toate laolaltă vă țin strâns legați de pământ. O dată ce i-ați permis imaginației să zburde în voie, totul devine dificil. De aceea trebuie să fim treji și să luptăm pentru libertate. Este o mare diferență între atașament și iubire, între foame și lăcomie, între interesul viu și curiozitate, și așa mai departe. Orice înzestrare a noastră naturală are un corespondent care este marcat de rău și care reprezintă unul din modurile prin care putem fi înrobiți. La asta mă refer când vorbesc despre retragerea tentaculelor. Mai întâi de toate, spuneți „nu". Dacă ați spus „nu" la timp, sunteți gata de luptă. Dar apoi să fiți nemiloși, deoarece cugetul liber și desprinderea de lucruri sunt mai prețioase decât plăcerea pe care o primiți ca sclavi.

Acum, dacă tot ceea ce am spus până aici este adevărat, trebuie să batem la o ușă. în acest punct anumite probleme devin extrem de grave. Dacă ușa ar fi cea a unei biserici oarecare, ar fi foarte simplu, ne-am duce și am bate. Necazul este că de obicei nu știm unde ar trebui să batem. Cât de des se întâmplă ca oameni care doresc să se roage să se întrebe: „Care este lucrul asupra căruia

să mă concentrez în rugăciunea mea? încotro ar trebui să se îndrepte atenția și inima mea?" Dacă ești musulman, este simplu. Te întorci către Mecca. Dar, chiar și așa, ce vei face după ce te-ai îndreptat spre răsărit? Nu te poți concentra asupra a ceea ce este mai puțin decât Dumnezeu. Din momentul în care încerci să te concentrezi asupra unui dumnezeu imaginar, unul pe care ți l-ai putea plăsmui, te afli în marele pericol de a așeza un idol între tine și Dumnezeul adevărat. Acesta este un gând care a fost exprimat încă din secolul al IV-lea de Sfântul Grigorie de Nazianz. El a spus că din clipa în care punem un semn vizibil înaintea noastră, fie că acesta este un crucifix, un chivot, o icoană sau o imagine nematerială - Dumnezeu, așa cum ni-L imaginăm sau Hristos, așa cum îl vedem pictat - și ne concentrăm atenția asupra acestui semn, am așezat o barieră între noi și Dumnezeu, fiindcă confundăm imaginea pe care ne-am format-o cu persoana Căreia îi adresăm rugăciunea noastră. Ceea ce trebuie să facem este să adunăm toată cunoașterea lui Dumnezeu pe care o avem pentru a putea ajunge în prezența Lui, dar apoi să ne amintim că tot ceea ce știm despre Dumnezeu ține de trecutul nostru, se află într-un fel în urma noastră, și că stăm față către față cu Dumnezeu în toată complexitatea și-n toată simplitatea Lui, înaintea unui Dumnezeu atât de aproape de noi și totuși atât de necunoscut. Numai chică stăm complet deschiși față de necunoscut, ne-

cunoscutul ni se poate arăta El însuși, așa cum hotărăște să se reveleze nouă, celor de astăzi. Deci, având această sinceritate și receptivitate, trebuie să stăm înaintea lui Dumnezeu fără a încerca să-i dăm o anumită formă ori să-L închidem în concepte și imagini, și să batem la o ușă.

Unde anume? Evanghelia ne spune că împărăția lui Dumnezeu se află mai întâi înlăuntrul nostru. Dacă nu putem găsi împărăția lui Dumnezeu dinlăuntrul nostru, șansele noastre de a-L întâlni pe Dumnezeu în afara noastră sunt foarte mici. Când Gagarin s-a întors din spațiu și a exprimat acea celebră frază a lui, că nu L-a văzut pe Dumnezeu în ceruri, unul din preoții noștri din Moscova a făcut această observație: „Dacă nu L-ai întâlnit pe pământ, nu-L vei întâlni nici în ceruri". Lucrul acesta este adevărat și în legătură cu ceea ce vă spun acum. Dacă nu putem găsi o legătură cu Dumnezeu chiar sub pielea noastră, adică în această mică lume care sunt eu, atunci sunt șanse foarte mici de a-L recunoaște chiar dacă L-am întâlni față către față. Sfântul Ioan Gură de Aur a zis: „Află ușa inimii tale și vei descoperi că este poarta împărăției lui Dumnezeu". Așa că trebuie să ne întdarcem spre înlăuntrul nostru, și nu în afară - dar înlăuntru într-un anumit fel. Nu spun că trebuie să devenim introspectivi. Nu mă refer la faptul că trebuie să intrăm înlăuntrul nostru asemenea psihanalizei sau psihologiei. Nu este vorba despre o călătorie către pro-

pria *mea* interioritate, ci o călătorie *prin* șinele meu, pentru a mă putea ridica de la cel mai adânc nivel al sinelui până la locul în care se află El, moment în care eu și Dumnezeu ne întâlnim.

Deci această problemă a rugăciunii de început are două aspecte: mai întâi acela de a merge înlăuntru, iar apoi cel legat de cuvintele pe care le folosim în rugăciune și direcția spre care le îndreptăm.

Voi vorbi acum despre cel de-al doilea aspect. Către ce, înspre cine îmi voi îndrepta vârful ascuțit al rugăciunii mele? Foarte des oamenii caută să strige spre cer, fiind extrem de surprinși să descopere că cerul este pustiu și că nici un ecou nu vine înapoi. Nu dinspre cer ne-ar putea veni ecoul pe care-l dorim. Un scriitor duhovnicesc din secolul al VII-lea, Sfântul Ioan Scărarul, a scris că rugăciunea, cuvintele rugăciunii sunt precum o săgeată. Dar a avea o săgeată nu este destul. Dacă vrei să lovești o țintă, atunci îți trebuie un arc cu o coardă tare, și-ți mai trebuie și un braț puternic pentru a-l încorda. Dacă ai un arc bun, dar nu-l poți încorda, săgeata ta va zbura doar câțiva metri și nu va ajunge la țintă. Ne sunt necesare arcul, coarda și brațul puternic. Acum, presupunând că săgeata reprezintă cuvintele rugăciunii, vom ținti către cel mai adânc punct în care Dumnezeu ar putea fi găsit înlăuntrul nostru; trebuie să îndreptăm arcul spre înlăuntrul nostru pentru a ne lovi pe noi înșine în acel loc de maximă adâncime. Apoi trebuie să asigurăm toate

condițiile pentru ca săgeata să zboare cu putere. Foarte des suntem neatenți în rugăciune, inima noastră nu este prezentă în rugăciune și astfel ea nu este sprijinită de viața noastră. Aici se găsește, dacă vreți, analogia cu arcul, coarda și puterea.

Sunt momente în care putem încerca să ajungem în adâncurile propriei ființe strigându-L pe Cel care stă la rădăcina și în miezul tuturor lucrurilor; atunci veți vedea foarte bine încotro vă mișcați și în ce direcție v-ați îndreptat rugăciunea: nu înapoi, nici înainte, ci tot mai în adânc - străpungând orice rezistență care vă stă în cale, orice greșeală protectoare, îndreptând-o împotriva oricărui lucru care v-ar împiedica să străbateți până la acea adâncime. în felul acesta rugăciunea va deveni ceva cu totul realizabil, chiar dacă va rămâne un exercițiu cutezător și ostenitor.

Așa că, înainte de toate, trebuie să alegem o rugăciune. Acesta este un lucru deosebit de important. După cum este important să folosim cuvintele potrivite în relația cu cineva, tot așa se întâmplă și cu rugăciunea. Indiferent ce rugăciune am alege, ea trebuie să fie semnificativă pentru noi și să nu ne stânjenească. Trebuie să recunosc că cercetarea manualelor de rugăciune ma lasă adesea nedumerit. Simt că dacă Dumnezeu ar fi fost cu adevărat prezent, dacă ar fi fost efectiv acolo în fața mea, cu siguranță nu aș fi îndrăznit să înșir acele vorbe goale despre El și să-I spun despre El lucruri pe care El le știa cu

mult înainte ca eu să ajung pe lume. Deci cu adevărat avem nevoie de alegere, căci, dacă te simți rușinat de rugăciunea ta, Dumnezeu s-ar putea simți stânjenit de tine, iar rugăciunea, de asemenea, ți s-ar putea împiedica, așa încât nu vei mai fi în stare să o aduci la Dumnezeu în plinătatea inimii. Mai întâi de toate, așadar, trebuie să cauți cu adevărat acele cuvinte ale rugăciunii care sunt vrednice de tine și vrednice de Dumnezeu. Spun „vrednice de tine și vrednice de Dumnezeu" pentru că, dacă ele sunt destul de bune pentru tine, atunci Dumnezeu le va primi, însă dacă nu sunt destul de bune pentru tine lasă-L pe Dumnezeu în pace, căci a ascultat lucruri mai bune decât ce voiai să-i spui. Cu toate acestea, nu trebuie să ne străduim să căutăm niște cuvinte ieșite din comun; una dintre primejdiile care apar în rugăciune este aceea de a căuta cuvinte care să fie cumva deopotrivă cu Dumnezeu. Din nefericire, de vreme ce nimeni dintre noi nu este la același nivel cu Dumnezeu, eșuăm și ne risipim o mare parte din timpul nostru încercând să găsim cuvintele potrivite.

Fără a încerca să epuizez toate variantele posibile, aș dori numai să vă ofer o imagine a vredniciei unui act de închinare sau a cuvintelor unei închinări. în folclorul evreiesc legat de viața lui Moise există o întâmplare deosebită. Moise întâlnește în deșert un păstor. Petrece împreună cu el întreaga zi, îl ajută să-și mulgă oile, iar la sfârșitul zilei îl vede pe păstor că toarnă laptele cel mai gras într-o stra-

chină de lemn pe care o lasă pe o piatră turtită aflată la o oarecare distanță. Moise îl întreabă pentru ce a făcut aceasta, iar păstorul îi răspunde: „Acesta este laptele lui Dumnezeu". Moise este nedumerit, așa că îi cere să-i explice. Atunci păstorul îi răspunde: „întotdeauna pun deoparte laptele cel mai bun, pe care-l aduc ca o jertfa lui Dumnezeu". Moise, care este mult mai perspicace decât păstorul în credința lui naivă, îl întreabă: „Și crezi că Dumnezeu îl bea?" „Da, răspunde păstorul, îl bea". Atunci Moise se simte îndemnat să-l lumineze pe sărmanul păstor și să-i explice că, întrucât Dumnezeu este o ființă absolut spirituală, El nu bea lapte. însă păstorul este foarte convins că Dumnezeu îl bea, așa că s-au certat puțin pe tema asta, până când Moise îi propune păstorului să se ascundă după niște tufișuri, pentru a vedea dacă într-adevăr Dumnezeu vine și bea laptele, în timp ce el se va duce în deșert ca să se roage. Păstorul se ascunde, noaptea vine, iar în lumina lunii vede o vulpe mică furișându-se prin deșert; vulpea se uită în dreapta, apoi în stânga, după care se repede la strachină, lipăie tot laptele și dispare la loc în deșert. în dimineața următoare, Moise îl găsește pe pastor trist și descurajat. ,',Cum a fost?!", îl întreabă. Păstorul îi răspunde: „Ai avut dreptate, Dumnezeu este numai Duh și nu voiește laptele meu". Moise este mirat că păstorul este atât de abătut. îi spune, deci: „Ar trebui să fii fericit. Acum știi mai multe despre Dumnezeu decât știai înainte".

„Așa este, răspunde acesta, numai că singurul lucru pe care-l puteam face pentru a-mi exprima iubirea pentru El mi-a fost luat". Moise pricepe. Se retrage în deșert și se roagă fierbinte. în plină noapte, are o vedenie în care Dumnezeu i se arată, spunându-i: „Moise, ai greșit. Este adevărat că Eu sunt Duh. Cu toate acestea, am primit întotdeauna cu bucurie laptele pe care mi-l dădea păstorul acela, ca semn al iubirii lui pentru Mine; dar pentru că sunt Duh, nu am trebuință de lapte, așa că-l împărțeam cu acea vulpe micuță căreia îi place laptele atât de mult".

Am încercat să subliniez în primul rând că rugăciunile tale trebuie să fie orientate spre înlăuntrul tău, nu către un Dumnezeu din ceruri, nu către unul îndepărtat, ci către acest Dumnezeu care îți este mai apropiat decât ai putea bănui; în al doilea rând, am vrut să arăt că primul gest al rugăciunii este de a găsi acele cuvinte care se potrivesc deplin cu ceea ce ești, cuvinte de care să nu-ți fie rușine că ar fi prea naive sau prea îndrăznețe, ci care să te exprime cu adevărat și care să fie vrednice de tine - și de-abia atunci să le oferi lui Dumnezeu cu toată puterea de înțelegere de care ești în stare. în egală măsură, trebuie să-ți pui toată inima și întregul suflet într-un act de închinare, într-un act de recunoaștere și de prețuire a lui Dumnezeu. Acesta este adevăratul înțeles al iubirii: o acțiune în care te-ai angajat cu mintea și cu sufletul tău și, de aceea, o acțiune care corespunde pe deplin cu ceea ce ești.

Prin urmare, primul lucru pe care îl sugerez este că ar trebui să te întrebi care cuvinte ale rugăciunii au rost pentru tine, astfel încât să i le oferi lui Dumnezeu, fie că ele îți aparțin, fie că le-ai împrumutat de la cineva. Caută să vezi și cât de mult aceste cuvinte ți-ar putea atinge inima și cât de mult ți-ai putea concentra mintea asupra lor - căci, dacă tu nu poți să fii atent la cuvintele pe care le rostești, de ce ar fi Dumnezeu? Cum le-ar putea primi El ca semn al iubirii tale dacă ți-ai lăsat inima în afara lor, dacă nu ai pus în ele decât un anumit procent de cinstire împreună cu o anumită doză de nepăsare?

Dacă vei învăța să folosești o rugăciune pe care ai ales-o în momentele în care poți acorda întreaga ta atenție prezenței dumnezeiești și să-i dăruiești lui Dumnezeu această rugăciune, treptat conștiința prezenței lui Dumnezeu crește în tine tot mai mult și, fie că ești printre oameni, ascultându-i și vorbindu-le, fie că ești singur în lucrul tău, această conștiință este atât de puternică, încât chiar și arunci când vei fi printre oameni te vei putea ruga. Analogia oferită de unii dintre scriitorii noștri duhovnicești funcționează la două niveluri diferite: unui este mai simplu și mai direct, și sunt de părere că exprimă foarte bine ceea ce încearcă ei să spună, iar celălalt este mai elevat.

Cel simplu și direct se referă la ceea ce spune Teofan Zăvorâtul, unul din marii noștri îndrumători duhovnicești: „Gândul la Dumnezeu să-ți fie atât de limpede precum o durere de măsele". Când ai o asemenea durere nu o poți uita orice ai face. Fie că vorbești, că citești, că deretici prin casă, cânți sau orice altceva ai face, durerea este prezentă, te însoțește fără încetare și nu poți scăpa de înțepătura prezenței ei. Sfântul Teofan spune că în același fel ar trebui să facem să apară o înțepătură, o străpungere și în inimile noastre. Nu mă refer la inima fizică, ci la o durere care apare în străfundul ființei noastre și care ar fi un puternic dor după Dumnezeu, simțământul că „sunt singur, Doamne, Tu unde ești?" pe care îl ai chiar în momentul în care, rugându-te, ai pierdut legătura cu El.

Modul mai elevat de prezentare a acestor lucruri este, desigur, acela de a spune că atunci când o mare bucurie, o mare durere ori tristețe vine peste noi, nu o uităm curând, în cursul unei zile. Suferința pierderii cuiva drag, conștiința bucuriei, vestea care ne umple de bucurie nu ne părăsesc în timp ce îi ascultăm pe ceilalți, lucrăm, citim, într-un cuvânt, în timp ce ne ducem viața în mod obișnuit. La fel ar trebui să fie și cu sentimentul prezenței lui Dumnezeu. Și dacă sentimentul prezenței lui Dumnezeu este la fel de limpede ca și celelalte, atunci ne putem ruga și în timp ce suntem ocupați cu alte lucruri. Te poți ruga atunci când muncești fizic, după cum te poți ruga și atunci când te afli împreună cu alții, ascultându-i sau fiind angajat într-o anumită conversație sau relație. Dar, după cum am spus, nu

acesta este primul lucru care ni se întâmplă, de aceea cred că mai întâi de toate ar trebui să ne învățăm să deprindem o atitudine de atenție rugătoare și o stare de inimă zdrobită în acele condiții care îngăduie dobândirea unei astfel de stări, fiindcă este atât de ușor să devii neatent, să aluneci din trezvie într-o rugăciune somnolentă. Să începem să deprindem acest fel de atenție rugătoare, de neclintită statornicie și de predare lui Dumnezeu în acele momente în care o putem face cu o minte și o inimă neîmprăștiate, iar apoi putem încerca și în alte situații.

în capitolul următor vom continua cu acest subiect, arătând felul în care putem lua una sau două rugăciuni pe care să le folosim pentru a răzbate până în străfundul ființei noastre, către sălașul lui Dumnezeu. în afară de asta, voi încerca să explic cum poate merge cineva înlăuntrul său, căci acesta este un lucru diferit. Să nu uitați de micuța vulpe, care poate fi de mare folos pentru viața voastră de rugăciune. Și dacă tot vorbim despre vulpi, dacă vreți să știți cum vă puteți împrieteni cu Dumnezeu, căutați să aflați despre o altă vulpe din cartea lui Saint-Exupéry, *Micul Prinț,* despre modul în care te poți împrieteni cu cineva care este foarte sensibil, vulnerabil și sfios.

III

A păși înlăuntru

Am spus că una din problemele pe care trebuie să le înfruntăm cu toții este aceasta: încotro ar trebui să-mi îndrept rugăciunea? Răspunsul pe care-l sugerasem era că ar trebui să o ațintim către noi înșine. Dacă rugăciunea pe care dorești s-o aduci lui Dumnezeu nu este importantă și semnificativă pentru tine în primul rând, nu o vei putea prezenta Domnului. Dacă ești neatent față de cuvintele pe care le pronunți, dacă inima ta nu le resimte sau dacă viața nu îți este îndreptată în aceeași direcție cu rugăciunea ta, aceasta nu va putea ajunge până la Dumnezeu. De aceea, primul lucru pe care trebuie să-l faci este, după cum am spus, să găsești o rugăciune pe care să o poți spune cu toată mintea ta, cu toată inima și cu toată voința ta - o rugăciune care nu trebuie să fie neapărat un mare exemplu de subtilitate liturgică, ci una care să fie adevărată, una care să nu eșueze în ceea ce dorește să exprime. Trebuie să înțelegi această rugăciune, cu toată bogăția și precizia pe care le cuprinde.

în ce privește cuvintele, sunt trei lucruri pe care le putem face. Putem folosi rugăciunea spontană, adică acel gen de rugăciune care țâșnește dintr-o

dată din sufletele noastre; putem folosi scurte rugăciuni exprimate cu voce tare, care sunt foarte scurte, deosebit de intense în conținutul lor și atât de largi, încât pot cuprinde cât mai multe înțelesuri cu putință; și mai putem folosi ceea ce este numit, uneori cu neplăcere, rugăciuni gata făcute, care variază de la cele mai mediocre compoziții ale unor oameni care încearcă să născocească rugăciuni pentru toate ocaziile posibile până la expresiile celor mai profunde experiențe ale sfinților, exprimate în rugăciuni pe care nu ei le-au inventat, ci pe care Duhul Sfanț le-a turnat în viețile și inimile lor. Aș vrea să spun câte ceva despre fiecare din aceste categorii.

Rugăciunea spontană este posibilă în două situații: fie în momentele în care, având o puternică conștiință a prezenței lui Dumnezeu, se trezește în noi un răspuns de rugăciune, de bucurie și toate acele forme de răspuns de care suntem în stare atunci când suntem cu adevărat noi înșine și stăm înaintea Dumnezeului Cel viu, fie atunci când devenim brusc conștienți de pericolul de moarte în care ne aflăm când venim la Dumnezeu, momente în care strigăm dintr-o dată din adâncul disperării și al părăsirii, simțind că pentru noi nu este altă nădejde de salvare decât la Dumnezeu.

Aceste două situații sunt cei doi poli - a ne vedea în situația disperată în care ne aflăm, lipsiți de Dumnezeu, singuri, dorind o vindecare, dar neputincioși în a birui această stare; sau minunea de a ne descoperi în mod neașteptat față către față cu Dumnezeu atunci când ne putem ruga spontan, fără să conteze ce cuvinte vom folosi. Am putea spune doar atât, întruna: „Bucuria mea, bucuria mea". Putem rosti cuvinte pentru că, propriu-zis, acestea nu contează, cuvintele sunt doar un mod de a susține o stare, de a vorbi nesocotit, nebunește, despre iubirea noastră ori despre deznădejdea noastră. Vă amintiți despre pasajul din Evanghelie legat de Schimbarea la Față, în care Petru îi spune lui Hristos: „Bine este să fim noi aici; să facem trei colibe: una Ție, una lui Moise și una lui Ilie" (Lc. 9, 33). Evanghelia ne spune că Petru vorbea nechibzuit, pentru că era înspăimântat. A fost confruntat cu ceva atât de copleșitor, încât a zis primul lucru care i-a venit în minte, a rostit ceva care-i exprima sentimentele.

Acum, dacă ne închipuim că am putea păstra rugăciunea spontană de-a lungul întregii vieți, ne aflăm într-o amăgire copilărească. Acest fel de rugăciune trebuie să țâșnească din sufletele noastre, nu avem cum să răsucim un robinet pentru ca ea să curgă de la sine. Nu stă neîncetat la dispoziția noastră, ca să ne putem folosi de ea oricând. Rugăciunea aceasta vine din adâncurile sufletului, fie dintr-o fericită uimire, fie dintr-o mare întristare, niciodată dintr-o stare neutră, intermediară, în care nu suntem copleșiți nici de prezența divină, nici de înțelegerea

a ceea ce suntem și a stării noastre. Așa că a încerca în alt fel de momente să ne rugăm în mod spontan nu poate fi decât o strădanie vană. Sunt perioade mari de timp în care nu te afli nici pe fundul mării, nici pe vârful muntelui, dar în care trebuie să te rogi cumva, iar aceasta este perioada în care nu te poți ruga cu spontaneitate, ci din convingere. Acesta este un lucru foarte important, fiindcă mulți oameni care încep o perioadă de rugăciune consideră că numai în măsura în care sunt puternic pătrunși de cuvintele și expresiile pe care le folosesc sunt sinceri în rugăciune. Aceasta este o greșeală. Uneori poți fi absolut sincer prin luciditatea minții și hotărârea voinței, deși într-un anume moment aceste cuvinte sau gesturi pot să nu exprime exact ceea ce simți.

Mă gândesc la următorul exemplu. Atunci când trăiești în familia ta și depui o muncă fizică mai grea, se întâmplă să ajungi acasă epuizat. Dacă în momentul acela mama ta, sora, tatăl tău sau oricine altcineva te întreabă „mă iubești?" tu zici „da". Iar dacă persoana respectivă continuă să te întrebe: „Mă iubești cu adevărat în momentul acesta?", ai putea răspunde cu îndreptățire, zicând: „Nu, nu simt nimic altceva decât că mă doare spatele și tot corpul". Dar ai perfectă dreptate să zici „te iubesc", fiindcă știi că dincolo de toată oboseala există o putere iubitoare vie. Iar când Hristos spune „cei care

Mă iubesc păzesc poruncile Mele"[1], El nu spune că „dacă Mă iubești, vei trece dintr-un sentiment într-altul, dintr-o stare de extaz în alta, dintr-o viziune teologică în alta"; Hristos nu spune decât „dacă într-adevăr crezi cuvintelor Mele, fii vrednic de ele", acest „a fi vrednic" însemnând să trăiești oarecum peste posibilitățile tale - să faci mai mult decât ai fi putut face în mod spontan.

Așa că avem nevoie de un gen de rugăciune care nu este spontană, ci cu adevărat înrădăcinată în convingere. Pentru a o găsi, o poți lua dintr-un mare număr de rugăciuni existente. Avem deja o bogată panoplie de rugăciuni, făurite de către Duhul Sfânt în chinurile nașterii credinței. De pildă, avem psalmii și mai putem lua și din tezaurul liturgic al tuturor bisericilor, în care se găsesc atât de multe alte rugăciuni scurte și lungi. Este important deci să învățăm și să cunoaștem destul de multe asemenea rugăciuni, pentru ca în momentul respectiv să poți rosti rugăciunea potrivită. Se pune așadar problema învățării pe de rost a unui număr minim de rugăciuni, fie din psalmi, fie din rugăciunile sfinților. Fiecare dintre noi este sensibil la anumite pasaje. însemnează acele pasaje care îți pătrund adânc în inimă, care te mișcă profund, care îți spun ceva în mod deosebit, care exprimă ceva care ține deja de experiența ta, fie că aceasta este o experiență a păcatului sau una

---

[1] In. 14, 15; 14, 21; 15, 10.

a fericirii dumnezeiești, ori una a luptei tale împotriva celei dintâi pentru a o dobândi pe cea din urmă. întipărește-ți aceste pasaje în memorie, fiindcă într-o zi în care te vei găsi prăbușit, atât de deznădăjduit încât orice zvâcnet spontan al sufletului tău este cu neputință, când nici măcar o silabă nu va mai țâșni din inima ta, atunci vei descoperi că tocmai cuvintele rugăciunilor deprinse îți vor veni în ajutor și ți se vor oferi ca un dar dumnezeiesc, ca un dar al Bisericii, ca un dar al sfințeniei, ajutând neputinței noastre. Ceea ce înseamnă că ai cu adevărat nevoie de rugăciunile pe care le-ai învățat și pe care le-ai făcut parte din tine însuți.

în Biserica ortodoxă avem rugăciuni de dimineață și de seară, care sunt, de regulă, mai lungi decât cele folosite în mod obișnuit în Occident. Citirea lor ține cam o jumătate de oră dimineața și cam tot atâta seara. Credinciosul va încerca să le învețe pe de rost, astfel încât să se poată folosi de ele și cu alte prilejuri. Totuși nu este suficient să le învățăm pe dinafară. O rugăciune spune ceva doar în măsura în care este trăită. Altfel, dacă nu sunt trăite, dacă viața și rugăciunea nu sunt cu totul întrețesute, rugăciunile devin un soi de moment artistic ceremonios pe care i-l oferi lui Dumnezeu în momentele în care îți faci timp și de El.

Dacă în rugăciunile de dimineață ai rostit o expresie, trebuie să te învrednicești de ea pentru tot

restul zilei. De aceea, în afară de faptul de a învăța cât mai multe asemenea pasaje semnificative, trebuie să-ți faci o regulă ca atunci când ai descoperit o expresie care are sens pentru tine — în paginile Vechiului sau Noului Testament, printre rugăciunile Liturghiei - să o aplici fără șovăire, pe cât de mult poți. Ai putea crede că ești în stare să faci aceasta la nivelul unei zile întregi. în realitate, este neînchipuit de greu. Dacă ai putea păzi o singură propoziție a unei rugăciuni timp de o oră fără a încălca regula, ești mare, dar fă-o! Spune: „Am citit această rugăciune, inima mea este pregătită, pentru o jumătate de ceas mă voi strădui ca inima mea să fie deschisă către Dumnezeu și gata să asculte de voia Lui". O jumătate de ceas, nu mai mult, apoi îngăduie-ți un răgaz și întoarce-te la altceva, fiindcă, dacă încerci să rămâi concentrat asupra unei propoziții care este totală și dificilă, în cele din urmă îți vei spune că „îmi este peste puteri" și vei sfârși prin a nu fi realizat nimic. Dar dacă îți zici că „am trei, sau patru, sau cinci propoziții ca devize pentru această zi, și voi încerca să o aplic pe aceasta din momentul în care am citit-o până la ora 10 dimineața, iar apoi pe următoarea și apoi pe cealaltă", atunci toate gândurile și simțirile pe care sfinții le-au exprimat în rugăciunile lor se însuflețesc în tine, încep să sfredelească adânc în voința ta și să-ți modeleze voința și trupul, căci trupul tău este cel asupra căruia trebuie să aplici poruncile.

Cu toate acestea, ai putea spune că „nu simt ceva deosebit în legătură cu aceste cuvinte". Dacă aceste cuvinte exprimă o convingere esenţială, dar tu nu simţi nimic în legătură cu ele, îndreaptă-te spre Dumnezeu cu pocăinţă şi spune-I: „Aceasta este credinţa mea creştină fundamentală şi, iată, nu simt nimic pentru ea", şi din momentul acela ai putea descoperi că ai izbucnit dintr-o dată în rugăciunea spontană. îi poţi vorbi lui Dumnezeu de apăsarea ta, de ticăloşia ta, de sila pe care o simţi pentru tine, ajungând la voinţa hotărâtă de a-I spune lui Dumnezeu care este adevărul în legătură cu tine şi că voinţa ta este unită cu voinţa Lui.

Un ultim mod în care ne putem ruga ţine de utilizarea, mai mult sau mai puţin continuă, a rugăciunii rostite cu vocea, care serveşte ca un cadru sau ca un baston de-a lungul zilei şi vieţii noastre. Mă gândesc aici la ceva care este întrebuinţat mai ales de ortodocşi. Este ceea ce noi numim „Rugăciunea lui Iisus", o rugăciune centrată pe numele lui Iisus. „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine păcătosul." Această rugăciune este folosită de călugări şi de maici, dar şi de laici. Este rugăciunea statorniciei, fiindcă nu este discursivă - nu trecem de la un gând la altul -, ci o rugăciune care ne pune faţă către faţă cu Dumnezeu printr-o mărturisire de credinţă care-L priveşte pe El şi defineşte o situaţie care ne priveşte pe noi. Este mărturisirea de credinţă care, potrivit judecăţii

majorităţii nevoitorilor şi misticilor ortodocşi, este un rezumat al Evangheliilor în ansamblul lor. Mărturisim Stăpânirea lui Hristos, dreptul lui suveran asupra noastră, faptul că El este Domnul şi Dumnezeul nostru, iar aceasta presupune că toată viaţa noastră ţine de voinţa Lui şi că ne încredinţăm voii Lui şi nu altcuiva. Aceasta înseamnă pentru noi numele „lisus", prin care mărturisim realitatea întrupării şi tot ceea ce reprezintă ea. în Hristos vedem Cuvântul întrupat al lui Dumnezeu în legătura dintre Vechiul şi Noul Testament, pe Unsul lui Yahwe. Urmează desăvârşita mărturisire de credinţă, a ceea ce este El: Fiul lui Dumnezeu. Aceasta nu este doar o mărturisire de credinţă în lisus Hristos, ci şi una în Treime, fiindcă El este Fiul Tatălui şi nimeni nu poate recunoaşte în profetul din Galileea pe Fiul întrupat al lui Dumnezeu dacă nu-l învaţă Duhul Sfânt să vadă, să înţeleagă şi să se încredinţeze acestei descoperiri. Aşa că aici avem o a patra mărturisire care ne îngăduie să stăm faţă către faţă cu Dumnezeu întru adevăr şi să mărturisim în duh (In. 4, 23). Şi la urmă vine „miluieşte-ne pe noi". „Miluieşte-ne" este termenul românesc pentru „eleison". Când spunem, la unele slujbe, „kyrie eleison" spunem de fapt tocmai asta: „Doamne miluieşte".

Motivul pentru care doresc să insist asupra acestor cuvinte pe care le folosim în rugăciune se datorează faptului că, spre deose-

bire de limbile vechi, în toate limbile moderne cuvintele au căpătat semnificații specializate și limitate. Adeseori folosim în rugăciune cuvinte care sunt deosebit de bogate, dar nu remarcăm adâncimea a ceea ce spunem, pentru că ne raportăm la sensul obișnuit al acestor cuvinte, deși ele ar fi putut avea ecouri adânci în inimile noastre dacă le-am fi legat de alte lucruri pe care le știm.

Aș dori să vă dau un exemplu care i-ar putea șoca pe cunoscătorii limbilor clasice, pentru că filologia presupusă de acest exemplu este de o calitate îndoielnică, dar pentru că acest exemplu este construit pe un calambur exprimat cu secole în urmă de Părinții greci care-și cunoșteau limba și nu se jenau să facă un joc de cuvinte, voi profita și eu de asta. Cei mai mulți dintre noi întrebuințăm cuvintele **„Kyrie eleison"**, sau „Doamne **miluieşte"** în anumite momente ale **vieții**. Suntem cel puțin conștienți că ele există și știm cu aproximație ce **înseamnă**. în general, este vorba de un apel la Dumnezeu pentru milă, compasiune, pentru bunătatea inimii. Acum, motivul pentru care cunoscătorul de limbi clasice îmi poate găsi cusur și mie, și Părinților greci este că unii dintre ei au derivat „eleison" din aceeași rădăcină a termenilor grecești pentru „măslin", „măslină", „ulei de **măsline"**. Să lăsăm însă disputa pe seama specialiștilor, iar noi să

cercetăm ce ne-ar putea spune cuvântul din perspectiva Scripturilor. Când spunem „Kyrie eleison" ne-am putea mulțumi cu gândul că este vorba de o cerere generală adresată lui Dumnezeu pentru milă. Dacă ar fi doar atât, formula nu ne va satisface, fiindcă nu ne putem preda viața în toate aspectele ei acestui „Doamne miluiește", plus că în vorbirea obișnuită cuvintele acestea nu mai înseamnă mare lucru. Dar dacă ne gândim la măslin, la cel din Vechiul și din Noul Testament, veți înțelege următorul lucrul: prima dată când măslinul și ramura de măslin sunt menționate este la sfârșitul Potopului, când rămurica este adusă lui Noe de un porumbel. (Să fie același porumbel care se rotea deasupra lui Hristos în ziua botezului său?) Această ramură înseamnă că mânia lui Dumnezeu s-a sfârșit, că iertarea este oferită în dar și că ne așteaptă înainte un timp și niște situații noi. Aceasta a fost prima menționare a măslinului. Numai că nu putem interpreta întotdeauna în felul acesta, pentru că nu este destul să avem un timp și niște posibilități noi la dispoziție, dacă suntem împietriți cu inima, dacă voința ne este paralizată sau dacă suntem neputincioși cu mintea sau cu trupul atât în a discerne, cât și în a urma această cale. Avem nevoie de vindecare, așa că amintește-ți acum de untdelemnul pe care Bunul samaritean l-a turnat peste rănile celui căzut între tâlhari. Puterea vindecătoare a lui Dumnezeu va face cu putință

pentru noi să ne folosim de încetarea mâniei Lui, de darul iertării ce ne este oferit și cu adevărat de darul timpului și spațiului și al veșniciei.

O altă imagine este cea a ungerii preoților și regilor, a celor dintre israeliți care erau chemați să stea pe pragul dintre lumea divină și cea omenească, între unitatea și armonia voinței lui Dumnezeu și diversitatea și complexitățile - ca să nu mai pomenim tensiunile și opozițiile - lumii oamenilor. Pentru a fi în stare să stea în acel loc, omului îi trebuie ceva mai mult decât înzestrările proprii: îi trebuie un dar divin. Aceasta era semnificația ungerii preoților și regilor. Dar în Noul Testament toți suntem preoți și regi, iar vocația noastră de ființe umane și de creștini întrece tot ceea ce ar putea omul să împlinească. Suntem chemați să devenim și să fim mădulare vii ale Trupului lui Hristos, temple construite pe un loc sfânt și vrednic de Duhul Sfânt, și părtași ai firii dumnezeiești[1]. Acestea sunt lucruri care întrec puterile omenești, și totuși trebuie să fim pe de-a-ntregul umani, în modul profund în care creștinul se gândește la umanitate raportându-se la Fiul întrupat al lui Dumnezeu. Iar pentru a face aceasta avem nevoie de harul și de ajutorul lui Dumnezeu. Toate acestea ne-au fost arătate prin actul întrupării.

Acum, dacă ne-am gândi cu aceeași simplitate - nu e nevoie decât de un dicționar, o Biblie și puțină

[1] 2 Petru, 1, 4.

reflecție - și dacă ne-am apleca la fel de simplu și de direct și asupra altor cuvinte pe care le folosim în rugăciune, atunci ele s-ar umple de sens. în felul acesta am putea deveni mai atenți la ceea ce spunem, iar rugăciunea noastră nu va fi doar o înșiruire de vorbe goale sau de vorbe care nu mai sunt decât un simbol al unor înțelesuri pierdute. în chipul acesta, ne vom fi gândit la situația în care ne aflăm înainte de a rosti „Kyrie eleison", adică „Doamne miluiește, Doamne îndură-te de mine, Doamne toarnă dragostea Ta și milostivirea Ta în mine". Am căzut în cea mai adâncă prăpastie? Ne întâlnim cu posibilități nesfârșite, dar fără a putea urma nici una din ele fiindcă suntem răniți atât de grav? Suntem vindecați, dar totodată confruntați cu o vocație atât de mare, încât nu îndrăznim să ne gândim la ea fiindcă suntem atât de mici? însă orice vocație poate fi împlinită, în măsura în care Dumnezeu ne dă puterea să o urmăm. Iar aceasta presupune o atentă chivernisire a cuvintelor, precum și o astfel de întrebuințare a lor, încât ele să devină icoane ale simțămintelor noastre; pentru a izbuti, trebuie să aducem și să adunăm în jurul cuvintelor întreaga intensitate și adâncime a vieții noastre personale. Dar dacă cuvintele pe care le folosim nu sunt făcute adevărate prin felul în care trăim, vor rămâne lipsite de noimă și nu vor duce nicăieri, fiindcă vor fi precum un arc care nu poate trage fiindcă îi lipsește

coarda. Este cu totul lipsit de rost să-i cerem lui Dumnezeu ceva pentru care suntem nepregătiți. Dacă spunem „Oh, Doamne, scapă-mă din ispita cutare sau cutare" în timp ce căutăm prin orice mijloc posibil să săvârșim păcatul respectiv, sperând că Dumnezeu a căpătat controlul situației prin rugăciunea noastră și astfel ne va scoate din ispită, nu vom avea prea mari șanse de succes. Dumnezeu ne dă putere, dar noi trebuie să o folosim. Atunci când, în rugăciunile noastre, îi cerem lui Dumnezeu puterea de a face ceva în Numele Lui, *nu*-I cerem de fapt lui Dumnezeu să o facă El *în locul* nostru, pentru că noi am fi mult prea slabi pentru asta, ci să o facem noi cu puterea Lui.

Viețile sfinților sunt lămuritoare în această privință, și în viața Sfanțului Filip Neri[1] este descrisă tocmai o astfel de situație. Sfântul Filip era un om mânios, care se certa din nimic și care avea puternice izbucniri de mânie, în schimbul cărora avea, desigur, de îndurat muştruluiala zdravănă a confraților săi. într-o zi a simțit că nu mai putea continua astfel. Din relatarea vieții lui nu aflăm dacă aceasta s-a datorat virtuții lui sau faptului că nu-i mai putea suporta pe frați. Cert este că se repezi dintr-o dată spre capelă, îngenunche înaintea unei statui de-a lui

[1] Preot și duhovnic italian din secolul al XVI-lea, dedicat promovării sfințeniei vieții preoților catolici și a importanței predicii în cultul creștin. («. *tr.)*

Hristos și-L rugă să îl izbăvească de mânie. Apoi ieși afară, plin de nădejde. Prima persoană pe care o întâlni fu unul dintre frați care nu-l supărase niciodată cu nimic, dar care tocmai acum se arătă dușmănos și supărător. Așa că Filip izbucni în mânia lui obișnuită și se duse mai departe, plin de năduf, pentru a-l întâlni pe un alt confrate, care întotdeauna fusese pentru el un izvor de mângâiere și odihnă. Dar până și acesta îi răspunse în doi peri. Atunci Filip dădu fuga înapoi la capelă, se aruncă înaintea statuii lui Hristos și spuse: „Oh, Doamne, oare nu ți-am cerut să mă izbăvești de mânia aceasta?" Iar Domnul i-a răspuns: „Ba da, Filipe, și tocmai de aceea am înmulțit ocaziile în care tu să înveți să dobândești pacea".

Cred că este foarte important să înțelegem că Dumnezeu va lucra în felul acesta. Nu va sta pe cruce pentru tine la nesfârșit. Există un moment în care trebuie să-ți iei propria ta cruce. Fiecare dintre noi trebuie să ne luăm crucea, iar atunci când cerem ceva în rugăciunile noastre presupunem prin implicație că o vom face cu toată însuflețirea pe care-o putem da acțiunilor noastre și cu tot curajul și energia pe care le avem. Și mai ales, cu toată puterea pe care ne-o va dărui Dumnezeu. Dacă nu vom proceda astfel, rugăciunea noastră nu va fi decât o pierdere de timp. Aceasta înseamnă că și „Kyrie eleison" și oricare alte cuvinte de felul acesta pe care

le-am rosti trebuie să fie îndreptate către noi înșine. Mintea noastră trebuie să fie formată, plămădită potrivit cuvintelor noastre, plină de ele și în armonie cu acestea. Inima noastră trebuie să le accepte cu deplină convingere și să le exprime cu toată puterea de care suntem capabili, iar voința noastră trebuie să le cuprindă și să le prefacă în lucrare. De aceea, rugăciune și lucrare trebuie să devină două expresii ale aceleiași situații față de Dumnezeu și față de tot ceea ce ne înconjoară. Dacă acestea lipsesc, ne pierdem timpul. Care este rostul de a-I vorbi lui Dumnezeu despre problemele noastre, dacă atunci când ne dă puterea să le combatem noi așteptăm cu mâinile în sân până când El le va rezolva în locul nostru? Ce sens poate fi în repetarea unor cuvinte care au ajuns într-atât de tocite, atât de subțiate, de nesemnificative încât nu ne mai pot folosi decât la păstrarea unei relații cu Dumnezeu, care a ajuns atât de fragilă precum o pânză de păianjen?

Prin urmare, alege cuvintele potrivite, alege-le și adună-ți întreaga atenție în ele, fiindcă acestea sunt cuvinte ale adevărului și cuvintele pe care Dumnezeu le va auzi pentru că sunt adevărate. Pune-ți toată inima în ele. Fiindcă sunt adevărate, fă ca aceste cuvinte să fie vii în mintea ta, și fă-le să străpungă până în străfundurile inimii tale.

Cuvintele de rugăciune sunt întotdeauna cuvinte ale dedicării. Nu poți să rostești o rugăciune fără a

socoti că „dacă spun acest lucru, atunci asta este ceea ce am de făcut în situația respectivă". Atunci când Îi spui lui Dumnezeu: „Orice-ar fi, cu orice preț, mântuiește-mă, Doamne", trebuie să-ți amintești că este necesară și voința în cererea ta, fiindcă într-o zi Dumnezeu va spune: „Acesta este prețul". Scriitorii din vechime spuneau: „Dă-ți sângele și Dumnezeu ți-L va da pe Duhul". Acesta este prețul. Lasă-le pe toate, și vei primi împărăția. Părăsește robia, și vei primi libertatea. După cum voința ta este deja angajată nu doar în actul de rugăciune, ci și în toate urmările acelei rugăciuni, tot astfel trebuie să fie și trupul tău, fiindcă o ființă omenească nu este numai un suflet care are de viețuit pentru o vreme într-un trup. El este o ființă care este trup și suflet, o unică ființă, pe care o numim Om.

în rugăciune avem de făcut deci și un efort fizic care ține de atenția fizică și de modul fizic în care te rogi. Postirea, atunci când mâncarea te-a îngreunat pentru rugăciune, este de asemenea necesară. Dacă vei face toate acestea, te vei afla bătând la ușă.

Acum, dacă vrem să adâncim aceste cuvinte, să pătrundem înăuntrul lor, așa cum cineva ar sfredeli pământul pentru a ajunge la bogățiile din adânc, atunci trebuie să ne asumăm un risc, iar acest risc este cel care însoțește de fiecare dată efortul de a pătrunde în adâncuri. Pare simplu. Cu

toții suntem de părere că suntem profunzi și deci, cu cât ajungem mai în profunzimea noastră, cu atât peisajul va fi mai încântător. Nu este chiar atât de simplu. Este adevărat că atunci când am atins un anumit nivel de profunzime, lucrurile sunt în regulă, însă călătoria într-acolo seamănă destul de mult cu povestirile despre dobândirea Graalului. Sunt tot felul de monștri pe care-i întâlnim pe drum, monștri care nu sunt demoni, care nu sunt oamenii din jurul nostru, ci chiar noi înșine. Lucrul acesta face călătoria mult mai respingătoare și mai dificil de întreprins.

în mod obişnuit, ceea ce ne face să viețuim în afara noastră sunt lăcomia, teama și curiozitatea. Un savant francez, Alexis Carrell, a spus într-o carte numită *Omul, un necunoscut* că dacă te vei întreba unde sfârșește personalitatea ta vei vedea că limba unui individ lacom este proiectată ca niște tentacule către toate bunurile lumii; ochii unui individ curios sunt precum niște tentacule proiectate și lipite de toate cele din jur; urechile celor atenți la orice zvon și orice șoaptă se măresc și ar vrea să se suprapună peste lume. Dacă te-ai putea desena așa cum arăți în felul acesta, vei constata că prea puțin a mai rămas din tine, de vreme ce îți ești aproape cu totul exterior. De aceea, primul lucru pe care îl ai de făcut este să-ți retragi tentaculele. Nu poți păși înlăuntrul tău când îți ești cu totul exterior.

Fă o probă și te vei putea convinge, vei descoperi un număr de alte lucruri folositoare de-a lungul

drumului. încercă să-ți faci timp să stai singur cu tine însuți: închide ușa și zăbovește în camera ta într-un moment în care nu ai altceva de făcut. Spune: „Acum sunt cu mine însumi", și nu fa nimic altceva. După un timp uimitor de scurt te vei simți aproape cu siguranță plictisit. Aceasta ne învață un lucru de mare folos. Ne atrage atenția asupra faptului că, dacă după zece minute de stat singuri cu noi înșine ne simțim în felul acesta, nu este nici o mirare că și alții se vor simți la fel de plictisiți în compania noastră! De ce? Pentru că avem atât de puțin de oferit nouă înșine ca hrană pentru mintea, pentru sensibilitatea și pentru viața noastră. Dacă-ți vei privi viața cu minuțiozitate vei descoperi curând că trăim atât de rar din ceea ce avem în noi înșine; în schimb, răspundem la tot felul de ațâțări și excitații. Cu alte cuvinte, trăim prin oglindire, prin reacție la stimuli. Ceva se întâmplă și noi ripostăm, cineva vorbește, iar noi răspundem. Dar atunci când suntem lipsiți de orice ne-ar putea stimula să gândim, să vorbim ori să acționăm, ne dăm seama că, de fapt, în noi nu ar mai fi rămas ceva care să ne îndemne să acționăm în vreun fel anume. Iar aceasta este pe drept cuvânt o descoperire dramatică. Suntem cu totul deșerți, nu mai acționăm dinspre noi înșine, ci acceptăm ca viață a noastră o viață care în realitate se hrănește cu ceea ce ne este străin și exterior; ne-am obișnuit ca lucrurile să se petreacă într-un anumit fel, care ne constrânge să facem alte

lucruri. Cât de rar putem trăi însă numai datorită adâncimii și bogăției despre care presupunem că se află în noi înșine!

în romanul lui Dickens *Pickwick Papers* există un fragment care este o foarte bună descriere a vieții mele și probabil și a vieții tale. Pickwick se duce la club. Oprește o birjă și pe drum pune o mulțime de întrebări. Printre altele, el întreabă: „Spune-mi, cum este posibil ca un cal atât de prăpădit să poată trage așa o trăsură de mare și de grea?" Birjarul îi răspunde: „Nu este o chestiune de cal, Sir, ci una de roți", la care dl Pickwick întreabă iarăși: „Ce vrei să spui?" Atunci birjarul îi explică: „Știți, trăsura are niște roți excelente, care sunt atât de bine unse, încât este suficient ca mârțoaga să tragă puțin, cât să se miște roțile, pentru ca apoi bietul animal să trebuiască să gonească pentru a-și salva viața". Cam așa este și cu felul în care trăim cea mai mare parte din timp. Noi nu suntem calul care trage, ci mârțoaga care fuge de trăsura care amenință să vină peste el și să-l strivească.

Neștiind încă în ce fel să acționăm cât timp suntem lipsiți de o determinare exterioară, descoperim că nu știm ce să facem cu noi înșine și atunci devenim tot mai plictisiți. De aceea, mai întâi de toate trebuie să înveți să stai împreună cu tine însuți și să înfrunți plictiseala, extrăgând din această experiență orice semnificație posibilă.

După o vreme treaba asta se dovedește a fi încă și mai groaznică decât plictiseala, pentru că noi nu suntem pur și simplu plictisiți într-un fel care ne permite să spunem „Sunt o persoană activă și de folos pentru aproapele meu. Fac întotdeauna binele, iar pentru mine a fi într-o stare de inactivitate în care să nu fac nimic pentru nimeni este o încercare serioasă". începem să aflăm și altceva în plus. Suntem plictisiți atunci când încercăm să ieșim din plictiseală, căutând în interiorul nostru pentru a vedea dacă există ceva salvator în noi. Destul de curând descoperim că nu există nimic, fiindcă toate lucrurile la care ne-am putea gândi le-am gândit deja de zeci de ori. Toată gama de emoții pe care o avem în noi a ajuns ca un pian pe care l-am închis, fiindcă nu mai avem nimic de-a face cu cântarul. Avem nevoie de altcineva care să vină să cânte la clapele lui. Nu avem niciodată chef de nimic, așa că avem o stare de neliniște care ne poate duce la una de chin. Dacă-i citești pe Părinții Pustiei, care aveau o bună experiență a acestor lucruri, sau pe călugării care și-au petrecut întreaga viață în mănăstire, vei vedea că există momente în care aceștia fugeau pur și simplu din chilie strigând după ajutor, încercând să întâlnească ceva sau pe cineva, indiferent de lucrul sau de persoana respectivă. Până și diavolul însuși ar fi fost de preferat deșertăciunii contemplării de sine. Unul din scriitorii duhovnicești, Teofan Zăvo-

râtul, spune că „cei mai mulţi oameni sunt ca nişte aşchii de lemn răsucite în jurul propriului gol". Dacă suntem cu adevărat cinstiţi, trebuie să admitem că aceasta este o descriere foarte potrivită a stării în care practic ne găsim cu toţii.

Trebuie deci să fim în stare să ne luptăm cu acest chin şi să spunem: „Nu mă voi lăsa biruit, ci voi stărui până când voi ajunge în punctul în care această stare mă va determina să fac ceea ce voinţa bună este neputincioasă". într-adevăr, vine o clipă, un moment de deznădejde şi groază, care ne face să ne întoarcem încă şi mai adânc înlăuntrul nostru şi să strigăm: „Doamne îndură-Te! Pier, Doamne, scapă-mă!" Descoperim atunci că nu este nimic în noi înşine care să ne poată da viaţă, sau mai curând, care să fie viaţă; că tot ceea ce numeam viaţă şi ne imaginam că era viaţa era în afara noastră şi că înlăuntrul nostru nu era nimic.

Apoi privim în abisul de nimic şi simţim că pe măsură ce mergem mai în adânc, tot mai puţin rămâne din noi. Acesta este un moment periculos, momentul în care trebuie să ezităm.

în acest punct am atins primul nivel al adâncimii, de la care începem efectiv să batem la uşă. Căci la nivelul la care nu făceam altceva decât să ne desprindem de aproapele nostru pentru a rămâne singuri până când ajungeam să ne plictisim de noi înşine - lucru care ne ofensa - şi la care ne pierdeam astâm-

părul şi ne neliniştem, iar apoi ne simţeam puţin apăsaţi, nu aveam încă nici un motiv să strigăm după ajutor cu acea deznădejde care ne stăpâneşte întreaga minte, inimă, voinţă şi trup cu sentimentul că, dacă Dumnezeu nu Se grăbeşte, eu pier, nu mai am altă nădejde, pentru că ştiu că, dacă aş ieşi din această adâncime, m-aş întoarce la lumea de amăgire, de viaţă oglindită, dar nu la viaţa adevărată.

Acesta este momentul în care putem începe să batem la o uşă care este încă închisă, dar dincolo de care se află nădejdea, acea nădejde pe care Bartimeu, orbul de la porţile Ierihonului, a simţit-o în ceasul celei mai adânci deznădejdi, pe când Hristos trecea prin dreptul lui[1].

Ştim din Evanghelii că Bartimeu se găsea pe marginea drumului, orb fără vreo nădejde de vindecare, lipsit de credinţă şi de speranţa în ajutorul omului, limitat la a cerşi pentru a-şi duce viaţa, fără să se aştepte propriu-zis la milostenie din dragoste, ci la acel fel de milă care constă în a azvârli monede cuiva fără a-i privi vreodată faţa. Şi, într-o zi, acest om, care de-acum lepădase orice nădejde, care zăcea în ţărână cu orbirea lui cu tot, a auzit de omul, de noul proroc care săvârşea minuni prin toată Ţara Sfântă. Să fi avut ochi sănătoşi, L-ar fi căutat poate, colindând întreaga ţară în căutarea Lui, dar în stare lui nu avea cum să dea de urma acestui vindecător

[1] Marcu, 10, 46-52; Luca, 18, 35-43.

itinerant. Așa că rămase acolo unde se găsea, iar gândul că se afla undeva în apropiere cineva care să-l vindece, îi făcea deznădejdea și mai mare, și mai ascuțită. Iar într-o zi a auzit trecând o mulțime pe-acolo, o mulțime care răsuna ca nici o alta. Se poate, așa cum se întâmplă în cazul orbilor, ca el să fi căpătat un simț al auzului și o sensibilitate mai mari decât ale noastre, fiindcă a strigat: „Cine trece pe-aici?" și i s-a răspuns: „Iisus din Nazaret". în momentul acela, orbul ajunse în punctul de cea mai puternică deznădejde și cea mai puternică speranță. Cea mai puternică speranță, pentru că Hristos trecea prin apropiere, dar această speranță era umbrită de o teribilă deznădejde, fiindcă mai erau doar câțiva pași până ce El ar fi ajuns în dreptul lui Bartimeu, iar apoi urmau alți câțiva pași și Acela ar fi trecut, fiind puțin probabil că mai avea să treacă vreodată pe-acolo. Și cu această nădejde fără de nădejde, începem să plângem și să strigăm: „Iisuse, Fiul lui David, miluiește-mă!" Era o desăvârșită mărturisire de credință. Iar în acel moment, tocmai datorită unei deznădejdi atât de mari a putut să strângă o speranță atât de cutezătoare pentru a fi vindecat, salvat, făcut întreg. Și Hristos l-a auzk.

Există un nivel al deznădejdii care este în legătură cu speranța deplină și desăvârșită. Este punctul în care, ajungând înlăuntrul nostru, suntem în stare să ne rugăm; în acest punct, „Doamne miluiește" este îndeajuns. Nu avem trebuință să exprimăm nici

unul din acele cuvântări înflorite pe care le găsim în manualele de rugăciuni. Este destul să strigăm deznădăjduiți: „Ajutor!", și vom fi auziți.

De cele mai multe ori, rugăciunea noastră nu are destulă însuflețire, destulă convingere, destulă credință tocmai pentru că deznădejdea noastră nu este destul de adâncă. îl vrem pe Dumnezeu împreună cu atât de multe alte lucruri pe care le avem, dorim ajutorul Lui dar în același timp încercăm să obținem ajutor de oriunde putem, și-L ținem pe Dumnezeu în rezervă, așa, pentru orice eventualitate, poate pentru ceasul ultimei noastre încercări. Ne adresăm celor mari ai lumii acesteia și fiilor oamenilor, spunând: „Doamne, dă-le lor puterea de a face acestea pentru mine." Cât de rar se întâmplă să ne depărtăm de la stăpânii acestei lumi și de la fii oamenilor și să zicem: „Nu voi cere ajutorul nimănui, ci vreau ca Tu să mă ajuți". Când deznădejdea noastră vine din adâncimea potrivită, dacă lucrul pe care îl cerem și după care strigăm este atât de important, încât reprezintă toate nevoile vieții noastre, de-abia atunci vom găsi cuvinte de rugăciune și vom putea atinge esența rugăciunii, întâlnirea cu Dumnezeu.

Iar acum, încă ceva despre neliniște. Legătura o face și în acest caz Bartimeu. El a strigat, dar ce ne spune Evanghelia despre toți ceilalți din preajmă? Că au încercat să-l facă să tacă, și aproape că-i putem vedea pe toți oamenii evlavioși, cu ochii sănătoși, tari pe picioarele lor, plesnind de sănătate, în-

conjurându-l pe Hristos și dorind să discute lucruri savante legate de împărăția ce va veni, despre tainele Scripturii etc., ei bine, toți aceștia se întorc spre Bartimeu spunându-i: „Ce tot poftești, nu poți să taci o dată? Ce tot îi dai cu «ochii tăi, ochii tăi», de parcă asta ar putea conta atunci când vorbești despre Dumnezeu?" Bartimeu era ca cineva care apare din senin pentru a-I cere lui Dumnezeu un lucru de care are o disperată nevoie chiar în toiul unei ceremonii, întrerupând astfel buna ei desfășurare. Desigur, unul ca acesta ar fi dat afară numaidecât. Ar fi redus la tăcere. Numai că Evanghelia ne mai spune și că, în ciuda tuturor celor care voiau să-i închidă gura, orbul continua să strige tocmai pentru că era vorba de un lucru atât de prețios pentru el. Cu cât aceia încercau mai mult să-l facă să tacă, cu atât striga el mai tare.

Iată ce vreau să spun. în Grecia este cinstit un sfânt pe nume Maxim, un tânăr care, intrând într-o zi în biserică, a auzit citindu-se din locul acela din Evanghelie în care se spune că trebuie să ne rugăm neîncetat[1]. Cuvintele acelea îl impresionară în mod deosebit, iar el se frământa, gândindu-se că îi va fi cu neputință să împlinească această poruncă. Ieșind din biserică, se duse în munții învecinați și începu să se roage fără încetare. Nefiind decât un simplu țăran grec, nu știa mai mult decât Rugăciunea Domnească și alte câteva rugăciuni. Așa că, după cum ne povestește chiar el, a început să le spună pe acestea, iarăși și iarăși, fără oprire. Apoi se simți foarte bine. Se ruga, era cu Dumnezeu, se simțea deosebit de fericit, torul îi părea atât de minunat, afară de faptul că soarele începu să apună și se făcea tot mai rece și mai întuneric, și, pe măsură ce se lăsa noaptea, începu să audă tot felul de zgomote îngrijorătoare - ramuri ce pocneau sub apăsarea fiarelor sălbatice ce umblau pe-acolo, scăpărări de ochi, țipetele animalelor mai mici ucise de cele mai mari, și tot așa. Atunci simți că era doar el, singur, o făptură slabă și fără apărare într-o lume a primejdiei, a morții, a uciderii, o lume în care nu putea avea nici o scăpare și nici un ajutor dacă Dumnezeu nu i l-ar fi dăruit. A încetat deci să mai spună *Tatăl Nostru* și *Crezul;* în schimb, a făcut precum Bartimeu, a început să strige: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă!" Strigă în felul acesta toată noaptea, deoarece fiarele și ochii scăpărători din întuneric nu-i dădură nici un răgaz pentru somn. Apoi se făcu dimineață și, de vreme ce toate fiarele se duseră să se culce, se gândi: „Acum mă pot ruga așa cum începusem". Numai că i se făcu foame. Așa că voi să se ducă să culeagă niște boabe oarecare, însă pe când se îndrepta spre niște tufișuri își dădu seama că fiarele și ochii aceia scăpărători trebuie să se fi ascuns tocmai prin acele tufișuri. Deci începu să calce cu mare grijă, și la fiecare pas zicea:

[1] 1 Tes. 5, 17

„Doamne Iisuse Hristoase, scapă-mă, ajută-mă, păzește-mă, izbăveşte-mă! O, Dumnezeule, ajută-mă, scapă-mă", şi de bună seamă că pentru fiecare bobiță pe care o strângea se ruga astfel de câteva ori.

Timpul trecu şi, după mulți ani, întâlni un foarte nevoitor bătrân şi încercat, care-l întrebă cum învățase să se roage neîncetat. Maxim i-a răspuns: „Cred că diavolul e cel care m-a învățat să mă rog aşa". Celălalt i-a zis: „Cred că ştiu ce vrei să spui, dar aş vrea să fiu sigur că te-am înțeles bine". Nicolae îi explică felul în care se obişnuise treptat cu toate acele zgomote şi primejdii din timpul zilei şi din timpul nopții. După acestea îi veniră ispite, ispite ale trupului, ale minții, ale inimii, iar apoi atacuri şi mai puternice din partea diavolului. De atunci nu mai trecu nici o clipă din zi ori din noapte în care să nu strige către Dumnezeu: „Miluieşte-mă, miluieşte-mă, scapă-mă, ajută, ajută, ajută". Iar într-o zi, după ce paisprezece ani trecură în felul acesta, i se arătă Domnul, şi din clipa aceea liniştea, pacea şi netulburarea veniră peste el. Nu mai rămăsese nici o umbră de teamă - nici de întuneric, nici de demoni -, Domnul împărați peste el şi o risipi pe toată. „Atunci, zise Maxim, am înțeles că fără Domnul sunt cu totul neputincios. De aceea, chiar şi când mă aflam netulburat, împăcat şi fericit, continuam să spun «Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă»". Astfel, Maxim se încredințase că numai în milostivirea lui Dumnezeu se pot găsi

orice pace a inimii şi a minții, orice linişte a trupului şi orice dreptate a voinței.

Aşadar, Nicolae învăță să se roage nu în ciuda tulburărilor, ci datorită lor şi pentru că tulburarea era pricinuită de un pericol real. Dacă ne-am da seama că noi ne aflăm în nişte primejdii şi mai mari, că diavolul ne dă târcoale încercând să ne înhațe şi să ne nimicească şi că fiecare întâlnire este o judecată, o criză, o situație în care suntem chemați fie să-L primim pe Hristos, fie să fim vestitorul lui Hristos pentru persoana cu care ne întâlnim, dacă am înțelege că întreaga noastră viață are o asemenea concentrare de înțelesuri, atunci am putea să strigăm şi să ne rugăm fără încetare, iar tulburările nu ar fi o piedică, ci tocmai condiția şi mijlocul prin care am deprinde rugăciunea atunci când suntem încă prea neştiutori pentru a ne putea ruga din străfundul nostru fără nici un alt imbold, fără a fi provocați să ne rugăm.

Şi totuşi, atunci când nu ştim nimic despre rugăciune, când nu ne-am rugat deloc sau prea puțin în viața noastră, cum am putea să învățăm să ne rugăm în condițiile vieții în care trăim? Am verificat aceasta într-o varietate de situații, în anii de practică medicală, vreme de cinci ani în timpul războiului, ca preot, şi am văzut că este posibil. Este posibil, în măsura în care eşti destul de simplu şi de deschis pentru asta. Şi iată cum.

Trezeşte-te de dimineață, iar primul lucru pe care-l faci să fie cel de a-I mulțumi lui Dumnezeu

pentru ea, chiar dacă nu te simți în mod deosebit *fe-ricit* pentru ziua care urmează. „Aceasta este ziua pe care a facut-o Domnul, să ne bucurăm și să fim mulțumitori întru ea."[1] Sfârșind aceasta, acordă-ți răgazul de a pătrunde adevărul spuselor tale și a ceea ce ele înseamnă de fapt - un înțeles care se găsește probabil la nivelul convingerii adânci și nu la unul euforic. Apoi scoală-te, spală-te, îmbracă-te, fa tot ceea ce mai ai de făcut și întoarce-te din nou la Dumnezeu. întoarce-te la El cu aceste două convingeri. Prima afirmă că ești al lui Dumnezeu, iar a doua că și ziua aceasta este a lui Dumnezeu, o zi pe deplin nouă, cu totul proaspătă. Această zi nu a mai existat până acum. Pentru a vorbi în termeni rusești, este precum o întindere nemărginită acoperită de o zăpadă imaculată. Nimeni nu a umblat încă prin ea. Stă neatinsă și pură înaintea ta. Deci ce urmează acum? Ce urmează acum este să-i ceri lui Dumnezeu să binecuvânteze această zi, ca tot ce se va întâmpla în ea să fie binecuvântat și orânduit de El. Iar apoi va trebui să iei lucrurile în serios, fiindcă nu de puține ori spunem „binecuvântează-mă, Doamne", și, primind binecuvântarea, ne purtăm asemenea Fiului rătăcitor - ne strângem toate bunurile și o apucăm într-aiurea, pentru a duce o viață destrăbălată.

[1] Ps. 117, 24. (Traducerea a urmat versiunea textului englezesc – *n. tr.)*

Această zi este binecuvântată de Dumnezeu, este a Lui, iar acum să intrăm și noi în ea. Pășești în ziua aceasta ca vestitor personal al lui Dumnezeu; pe oricine ai întâlni, întâlnești mergând pe drumul pe care Dumnezeu ți l-a pregătit. Te afli acolo pentru a fi prezența Domnului Dumnezeu, prezența lui Hristos, prezența Duhului, prezența Evangheliei - acesta este rostul tău în această zi anume. Dumnezeu nu a spus niciodată că atunci când, lucrând în Numele Lui, vei intra într-o situație grea, El va fi cel răstignit, iar tu cel înviat. Trebuie să fii pregătit ca, în Numele Lui, să intri în tot felul de situații, una după alta, să umbli așa cum a facut-o Fiul lui Dumnezeu: printre umilințe cu smerenie, totdeauna în adevăr și gata să fii prigonit, și tot așa. De obicei, atunci când împlinim poruncile lui Dumnezeu ne așteptăm să vedem imediat un efect minunat, lucruri despre care citim uneori în viețile sfinților. De pildă, atunci când, loviți peste un obraz, îl întoarcem și pe celălalt, cu toate că nu ne așteptăm deloc să fim loviți iarăși, ci ne așteptăm să-l auzim pe agresor spunând „oh, câtă smerenie!" - crezi că ți-ai luat atunci răsplata, iar celălalt și-a dobândit mântuirea. Numai că lucrurile nu se petrec în felul acesta. Trebuie să plătești prețul, și adeseori ești lovit cu putere. Ceea ce contează este să fii pregătit pentru asta. în ce privește ziua de care vorbim, dacă primești că această zi a fost binecuvântată de Dumnezeu, aleasă de El

cu mâna Lui, atunci orice ți se întâmplă în ea este un dar al Său, fie că este amar sau dulce, că-ți place sau nu. Este darul personal al lui Dumnezeu, și dacă îl primești în felul acesta atunci vei putea înfrunta orice situație. însă în cazul acesta, trebuie să o întâmpini consimțind că orice se poate întâmpla, indiferent că-ți place sau nu, iar dacă umbli astfel în Numele lui Dumnezeu de-a lungul unei zile care a ieșit nouă și proaspătă din propriile Lui mâini și care a fost binecuvântată pentru ca tu să o poți trăi, atunci pe drept cuvânt îți vei putea face rugăciunea și viața precum două fețe ale aceleiași monede. Vei acționa și te vei ruga într-o singură respirație, fiindcă toate situațiile care vor urma una celeilalte au nevoie de binecuvântarea lui Dumnezeu.

Cu ani în urmă am vorbit despre lucrurile acestea la Taizé și am rămas în corespondență cu aproape treizeci de băieți și fete de acolo. Unul din acești tineri mi-a scris: „Am încercat să vă urmez sfatul. M-am străduit din răsputeri. Nici măcar un minut nu trecea fără să mă rog și să fac ceva, rugăciune și făptuire și tot așa întruna, iar acum nu mai pot auzi cuvântul lui Dumnezeu, nu mai pot suporta acest fel de rugăciune". I-am răspuns acestei fete: „Ai făcut indigestie. Trebuia să fii realistă în rugăciune, tot așa cum avem simțul realității în viața obișnuită. Nu se poate ca, fără să te fi rugat vreodată până atunci, să începi un dialog cu Dumnezeu și un program de

rugăciune de 18 ore pe zi fără încetare, în timp ce te ocupi și de alte lucruri. Dar poți să pui cu ușurință deoparte un moment sau două în care să-ți angajezi întreaga putere. întoarce-ți numai ochii spre Dumnezeu, zâmbește-I - începe în felul acesta. Există momente în care-I poți spune lui Dumnezeu «trebuie să mă odihnesc, nu am putere să fiu cu Tine neîncetat», ceea ce este perfect adevărat. încă nu ești în stare să înduri compania lui Dumnezeu în permanență. Nu-i nimic, spune-I lucrul acesta. Dumnezeu o știe oricum foarte bine, indiferent cum vei proceda. Du-te deoparte, spune pentru o clipă «vreau doar un moment de odihnă. Pentru un timp, accept să nu fiu chiar atât de sfânt»."

în felul acesta ne putem odihni și privi la lucruri care sunt de asemenea lucruri ale lui Dumnezeu - copaci, clădiri -, iar apoi să ne întoarcem din nou la El. Dacă încercăm să ne rugăm neîncetat, vom fi biruiți în scurt timp; dar dacă ne alegem în mod chibzuit momentele de rugăciune, vom putea ajunge la o astfel de rugăciune.

Dacă vei proceda așa, te vei putea ruga. Poți să încerci și mai mult, dar nu uita să fii întotdeauna cu luare-aminte, fiindcă există un păcat, pe care Părinții duhovnicești îl numesc „lăcomia duhovnicească", care constă în a dori tot mai mult din Dumnezeu într-un moment în care ar trebui să ții regim și să guști numai câte puțin și atât cât îți este potrivit.

IV

A ne chivernisi timpul

În încordata viață modernă pe care o trăim, problema chivernisirii timpului este una dintre cele mai importante. Nu am de gând să încerc și să te conving că dispui de foarte mult timp și că te poți ruga dacă vrei; vreau în schimb să-ți vorbesc despre administrarea timpului în tensiunile și în goana vieții. Te voi scuti de orice descriere a felului în care îți poți face timp; voi spune doar că, dacă vom încerca să risipim mai puțin din el, vom avea mai mult. Dacă am folosi fărâmituri din timpul risipit încercând să construim scurte momente pentru reculegere și reflecție am putea descoperi că există de fapt destul de mult timp. Dacă te gândești la numărul de minute goale dintr-o zi, în care facem ceva numai pentru că ne este teamă de vidul lor și de faptul de a rămâne singuri cu noi înșine, vei înțelege că sunt o mulțime de perioade scurte care ne-ar putea aparține în același timp nouă și lui Dumnezeu. Dar vreau să vorbesc despre un lucru pe care îl consider chiar mai important. Este vorba despre felul în care putem controla și opri timpul. Ne putem ruga lui Dumnezeu numai dacă suntem întemeiați într-o stare de statornicie și pace lăuntrică, în care

stăm față către față cu Dumnezeu, iar aceasta ne desprinde de perceperea timpului - nu a timpului obiectiv, de felul celui pe care îl urmărim consultându-ne ceasul, ci în sensul subiectiv, că timpul fuge și că nu ne-a mai rămas timp pentru noi.

Mai întâi aș vrea să vă atrag atenția asupra unui lucru pe care îl cunoaștem și îl discutăm cu toții. Anume, că nu este deloc necesar să fugim după timp ca să-l prindem. Timpul nu fuge de noi, ci fuge înspre noi. Fie că ești atent la următorul minut ce vine spre tine, fie că nu ai nici o idee despre asta, el va veni peste tine. Viitorul, orice ai ști despre el, va deveni prezent, așa că nu este nevoie să încerci să sari din prezent în viitor. Putem să așteptăm firesc ca lucrul acesta să se întâmple, iar din punctul acesta de vedere putem fi perfect statornici și totuși să ne mișcăm în timp, fiindcă timpul este cel care se mișcă. Trăiești această situație atunci când ești într-o mașină sau în tren și stai în scaun și, dacă nu conduci, te uiți pe geam; sau poți citi, te poți gândi, te poți odihni, și totuși trenul aleargă, iar la un moment dat ceea ce era viitor, fie că este vorba de stația următoare sau stația ta de destinație, va fi prezent. Cred că acesta este un lucru deosebit de important. Greșeala pe care o comitem deseori față de viața noastră interioară este să ne închipuim că dacă ne grăbim vom ajunge mai iute în viitorul nostru - oarecum asemenea celui care se zorește să ajungă din ultimul vagon al trenului în primul, sperând că

distanța dintre Londra și Edinburgh va fi redusă în felul acesta. Când avem de-a face cu un exemplu de acest gen, vedem numaidecât cât este de absurd, dar, arunci când ne străduim să trăim cu un milimetru în avans față de noi înșine, nu simțim absurditatea întreprinderii noastre. Tot ce facem este să ne grăbim, dar fără a ne mișca mai repede din pricina aceasta. Cu siguranță că ai văzut nu o dată lucrul acesta: cineva cu două geamantane grele se grăbește, încercând să prindă un autobuz; se străduiește pe cât poate, aleargă pe cât de tare îi permit bagajele, concentrându-se cu totul asupra locului în care nu se află, dar urmează să ajungă.

Știi însă ce se întâmplă când pornești la drumeție într-o zi de vacanță. Putem merge sprinten, vesel și grăbit sau, dacă avem o stare și o vârstă corespunzătoare, putem chiar alerga, fără a simți totuși că ne grăbim, fiindcă ceea ce contează în asemenea momente este mersul, nu sosirea. Acesta este genul de lucruri pe care trebuie să-l învățăm și în legătură cu rugăciunea, să ne înrădăcinăm în prezent. De obicei ne gândim sau ne purtăm de parcă prezentul ar fi fost o linie imaginară, extrem de subțire, între trecut și viitor și că ne rostogolim dinspre trecut spre viitor, călcând întruna peste această linie, așa cum ai rostogoli un ou într-un ștergar. Dacă vei face așa, se va rostogoli neîncetat, nu va fi nicăieri în nici un moment, nu există nici un prezent, pentru că prezentul va fi întotdeauna în viitor.

Nu toată lumea este destul de norocoasă să aibă experiențe decisive, „situații iluminatoare", care să ne învețe despre lucruri, dar aș dori să-ți împărtășesc în câteva cuvinte o experiență extrem de folositoare pe care am avut-o.

în timpul ocupației germane din Franța mă aflam în mișcarea de Rezistență și, coborând la metrou, am fost prins de poliție. Aceasta este una dintre cele mai interesante experiențe pe care le-am avut. Lăsând deoparte toate ornamentele romantice legate de ce și cum s-a întâmplat, voi reda întâmplarea într-un mod mai filozofic, raportînd-o la timp. Iată ce s-a întâmplat: am avut un trecut, am avut un viitor, iar acum mă deplasam dintr-unul în celălalt, coborând vioi treptele. La un moment dat cineva mi-a pus o mână pe umăr și mi-a zis: „Stai, arată-mi actele". în momentul acela s-au petrecut mai multe lucruri. Mai întâi, am început să mă gândesc foarte repede, să simt foarte intens și să fiu conștient de întreaga situație cu o relaxare și cu o intensitate a amănuntelor pe care nu le mai avusesem niciodată pe ultimele trepte de la Metro Etoile. Apoi am înțeles dintr-o dată că nu aveam nici un trecut, pentru că trecutul real pe care-l aveam era lucrul pentru care ar fi trebuit să fiu împușcat. Deci acel trecut dispăruse. Falsul trecut despre care eram gata să vorbesc nu existase nicicând, așa că mă aflam stând acolo precum șopârla a cărei coadă fusese tăiată și fugise lăsându-și coada undeva în urmă, așa că șopârla se termina acolo unde-i fusese mai înainte coada. Apoi am descoperit un alt lucru care era deosebit de interesant (chiar dacă în momentul respectiv nu am meditat prea mult la o filozofie a timpului), dar ceea ce am simțit pe loc și am priceput treptat a fost că ai un viitor numai în măsura în care poți prevedea cu un minut înainte de a se întâmpla, sau în măsura în care poți atinge cu un milimetru mai înainte ceea ce va urma - cu alte cuvinte nimic nu urmează de vreme ce nu ai nici o idee despre ceea ce ar putea urma, ești ca cineva care se află în întuneric într-o cameră necunoscută. Stai acolo și tot ceea ce există este un întuneric care-ți apasă ochii. S-ar putea ca înaintea ta să nu fie nimic ori să ți se deschidă nemărginitul, totuna-i. Tu sfârșești acolo unde întunericul începe. Astfel am descoperit că nu aveam nici trecut. Atunci am realizat că nici trăirea în trecut, pe de o parte, și nici trăirea în viitor, pe de alta, nu erau practic posibile. Șopârla nu avea coadă, iar întunericul îmi astupa fața. Am descoperit că eram presat în momentul prezent, și că tot trecutul meu, adică toate lucrurile care puteau fi erau concentrate în momentul prezent cu o asemenea intensitate, cu o coloratură care era extrem de euforică și care ulterior mi-a permis să scap!

Acum, în ce privește timpul, există unele momente, fără a intra în prea multe detalii, când cineva poate simți că momentul prezent este acolo, că trecutul este dus în mod ireversibil - el este lipsit de

orice valoare în afară de cazul în care este încă actual în prezent - și că viitorul este, de asemenea, irelevant, fiindcă se poate petrece sau nu. Așa se întâmplă, de pildă, atunci când trăiești un accident, când te afli într-un moment de pericol care solicită o acțiune extrem de promptă. în asemenea cazuri nu ai timp să te rostogolești confortabil din trecut spre viitor. Ceea ce trebuie să faci este să fii atât de total în prezent, încât toate energiile tale și întreaga ta ființă să fie concentrate în cuvântul *„acum”*. Descoperi cu mare interes că *tu* ești într-un *„acum"*. Cunoști planul geometric foarte, foarte subțire, despre care geometria ne învață că nu are nici o grosime. Acest plan geometric, lipsit în mod absolut de grosime, care este „acum", se mișcă de-a lungul liniilor timpului sau mai degrabă este străbătut de timp ca de un curent subteran, aducându-ți „acum" tot ceea ce vei avea nevoie în viitor. Aceasta este situația pe care trebuie să o înțelegem, și trebuie s-o înțelegem într-un mod mai pașnic decât a trebuit s-o înțeleg eu. Cred că trebuie să facem exerciții de oprire a timpului și de stăruire în prezent, în acest „acum" care este prezentul meu și care este totodată intersecția veșniciei cu timpul.

Ce putem face? Iată primul exercițiu. El poate fi practicat în momentele în care nu ai absolut nimic de făcut, când nimic nu te îndeamnă nici înapoi, nici înainte și când poți folosi cinci minute, trei minute sau o jumătate de oră pentru odihnă și pentru a nu face nimic. Ia loc și spune „șed, nu fac nimic, nu voi face nimic pentru următoarele cinci minute", și apoi relaxează-te și în tot acest timp (un minut sau două vei putea îndura pentru început) gândește-te că „mă aflu aici în prezența lui Dumnezeu, în propria mea prezență și în prezența acestui mobilier care este în jurul meu, nemișcat, fără să mă duc undeva". Există, desigur, încă un lucru pe care trebuie să-l faci: trebuie să te hotărăști că în aceste două, cinci minute pe care le-ai dedicat învățării faptului că prezentul există, nu te vei lăsa smuls de soneria telefonului, de un ciocănit în ușă, ori de vreun elan brusc de a face numaidecât vreo treabă pe care ai lăsat-o neterminată pentru ultimii zece ani. Deci te liniștești și spui „sunt aici", și rămâi acolo. Dacă înveți să faci aceasta în momentele irosite ale vieții tale, când ai învățat să nu te mai fâțâi pe dinăuntru, ci să fii absolut calm și fericit, statornic și netulburat, prelungește apoi cele câteva minute la un timp mai îndelungat, iar apoi la unul puțin chiar mai lung. Va veni desigur un timp în care vei avea nevoie de anumite scuturi de apărare, căci poți sta liniștit pentru două minute chiar dacă sună telefonul sau bate cineva la ușă, pe când cincisprezece minute poate fi prea mult atât pentru cel care sună la telefon ori pentru cel care bate la ușă. în acest caz gândește-te că dacă n-ai fi fost acasă nu ai fi deschis

ușa și nici nu ai fi răspuns la telefon. Ori dacă ai mai mult curaj, sau dacă ești mai convins în legătură cu ceea ce faci, poți face ce-a făcut tatăl meu. Punea un bilețel pe ușă, pe care scria: „Nu te obosi cu bătutul. Sunt acasă, dar nu voi deschide ușa". Acesta este un mod mult mai tranșant, pentru că lumea îl înțelege pe loc, pe când dacă scrii „fiți buni și așteptați cinci minute", „bunătatea" celuilalt se duce cam în două minute!

Iar după ce ai deprins această statornicie, această netulburare, va trebui să înveți să oprești timpul nu doar în momentele când de-abia se scurge sau când s-a oprit singur, ci și în momentele în care fuge, când te presează cu solicitări. Iată cum trebuie să procedezi. Faci vreun lucru pe care îl consideri folositor; simți că, dacă treaba ta nu este dusă la bun sfârșit, lumea se va clătina. însă, dacă la un moment dat vei spune „mă opresc", vei descoperi multe lucruri. Mai întâi, vei descoperi că lumea nu se clatină și că întreaga lume - dacă ți-o poți imagina - poate aștepta cinci minute în care să nu te ocupi de ea. Este important să înțelegem asta, pentru că de obicei ne înșelăm pe noi înșine, spunând „da, trebuie s-o fac: este vorba de dragostea de aproapele, este vorba de o datorie, nu pot s-o las nefăcută". Sigur că poți, pentru că în momentele de pură lene o lași nefăcută pentru un timp mult mai lung decât cele cinci minute pe care le-ai ales. Așa că primul lucru

pe care îl spui este: „Orice s-ar întâmpla, mă opresc în acest punct". Cel mai ușor mod de a reuși aceasta este să te folosești de un ceas deșteptător. Potrivește-l și spune-ți: „Acum lucrez fără a mă uita la ceas până când va suna". Acesta este iarăși un aspect important; unul din lucrurile de care trebuie să te dezveți este uitatul la ceas. Dacă te duci undeva și știi că ești în întârziere, te tot uiți la ceas. Numai că nu poți merge la fel de iute consultându-ți ceasul din când în când ca atunci când nu te uiți deloc la ceas, ci privești doar înainte. Și, fie că știi sau nu că ai întârziat cu șapte, cu cinci sau cu trei minute, de fapt cu tot atâtea minute de întârziere vei ajunge. Așa că fixează-ți un timp de plecare și vei fi punctual, iar dacă ești în întârziere, mergi cât poți de vioi și de iute. Ajuns la ușă, gândește-te la cât de spășit va trebui să arăți când se va deschide ușa. După aceasta, când ceasul începe să sune, știi că pentru următoarele cinci minute lumea ia sfârșit și că nu te vei mișca din loc. Acesta este timpul personal al lui Dumnezeu, iar tu te odihnești în acest timp al Său în liniște, tăcere și pace. La început vei vedea cât este de greu și vei simți că este extrem de urgent să isprăvești, să zicem, de scris o scrisoare sau de citit un paragraf anume. în realitate, vei descoperi destul de curând că le poți amâna pentru trei, cinci sau chiar zece minute și nimic nu se va întâmpla. Și, dacă trebuie să faci ceva care presupune concentra-

faci?" Mai este o vorbă asemănătoare pe care o poţi păstra pentru o referinţă viitoare: „Nu te îngrijora pentru moarte. Când moartea este, tu nu mai eşti, iar cât eşti tu, moartea nu este încă". Este vorba despre acelaşi principiu. De ce să mă îngrijorez pentru o situaţie care oricum se va rezolva de la sine?

O dată ce ai învăţat să te sustragi neastâmpărului, poţi face orice, cu orice viteză, cu orice măsură de atenţie şi vioiciune, fără a avea sentimentul că timpul îţi scapă sau că te ajunge din urmă. Este precum sentimentul despre care ziceam că-l ai când te afli la începutul vacanţei, când toate zilele îţi stau înainte. îţi poţi îngădui să fii iute sau încet, fără a avea noţiunea timpului, pentru că nu ai nimic de făcut în afară de ceea ce ţi-ai propus şi pentru că nu există nici o ţintă anume în afara drumului însuşi. Şi apoi vei vedea că te poţi ruga în orice situaţie te-ai afla, că nu există nici o situaţie care să te împiedice de la rugăciune. Ceea ce *poate* să te împiedice să te rogi este că tu singur te expui furtunii sau, mai bine zis, că tu îi dai voie furtunii să bântuie înlăuntrul tău, în loc să vuiască în jurul tău.

Probabil că îţi aminteşti de relatarea din Evanghelie despre furtuna de pe Marea Galileii[1]. Hristos dormind în barca şi furtuna dezlănţuită peste tot în jur. La început, apostolii s-au ostenit din greu şi cu

[1] Mc. 4, 35-41: Lc. 8, 22-25.

multă nădejde pentru scăparea vieţilor lor. Dar, după un timp anume, s-au descurajat, iar furtuna care era în afară intră înlăuntrul lor - furtuna le cuprinse nu doar corabia, ci şi inimile. Frica, moartea nu le mai dădeau doar târcoale, ci intraseră înlăuntrul lor. Atunci ei s-au îndreptat spre Hristos şi au procedat aşa cum şi noi facem adesea: ne ridicăm ochii spre El în vremuri de greutăţi şi necazuri şi suntem revoltaţi că El este atât de liniştit. Povestea din Evanghelie subliniază acest lucru, spunând că Hristos se odihnea cu capul pe o pernă - ofensa maximă! Apostolii stau să moară, iar El stă bine mersi. Aceasta este tocmai ceea ce simţim de cele mai multe ori despre Dumnezeu. Cum de îndrăzneşte să fie atât de fericit, cum de-şi permite să stea atât de liniştit când eu sunt cuprins de greutăţi? Iar ucenicii au făcut ceea ce şi noi facem atât de des. în loc să vină la Dumnezeu şi să-i spună: „Tu eşti pacea, Tu eşti Domnul, spune un cuvânt şi se va vindeca sluga mea, spune numai un cuvânt şi totul va fi bine", ei îl scutură în timp ce doarme şi îi spun: „Nu-Ţi pasă că pierim?" Cu alte cuvinte: „Dacă tot nu poţi face nimic, măcar nu dormi. Dacă nu poţi ajuta cu nimic, măcar să mori în teamă împreună cu noi". Hristos reacţionează, se scoală şi spune „puţin credincioşilor!" şi, neluându-i în seamă, se întoarce către furtună, îi spune: „Taci! Linişteşte-te!" şi toate se liniştesc la loc.

Asta putem face și noi, și trebuie să putem să o facem. Dar avem nevoie de exersare chibzuită și sistematică, exact în același fel în care ne pregătim în vederea altor lucruri. învață să stăpânești timpul și vei putea - orice ai face, indiferent de tipul de greutate care te apasă, fie că este vorba de o furtună, fie de o tragedie sau doar de confuzia în care trăim neîncetat - să stai liniștit, nemișcat în prezent, față către față cu Dumnezeu, tăcând sau vorbindu-I. Dacă folosești cuvinte, atunci îi poți aduce lui Dumnezeu tot ceea ce este în jurul tău, toată furtuna. Dacă taci, te poți odihni în „ochiul" tornadei, în calmul de-acolo, însă lăsând furtuna din jur să urle, în timp ce tu te afli acolo unde se află și Dumnezeu, în singurul punct de statornicie deplină. însă acest punct nu este unul în care nu se întâmplă nimic. Este punctul în care toate tensiunile opuse se întâlnesc și sunt echilibrate una de cealaltă și sunt ținute de mâna puternică a lui Dumnezeu.

Adevărata liniște este ceva extrem de intens, are densitate și este cu adevărat vie. îmi amintesc un pasaj din Viețile Sfinților din pustie, în care unul din ei a fost rugat de frații lui să spună niște cuvinte de folos pentru un episcop care-i vizita, iar el a răspuns: „Nu voi vorbi, căci dacă tăcerea mea nu-i folosește, cuvintele nu-i vor folosi nici atât". Acesta este genul de liniște despre care ar fi bine să încercăm să învățăm sau să învățăm să o dobândim. Cum

să procedăm? Ceea ce pot face este să vă trimit la o parabolă sau la o imagine, cea a practicii observării păsărilor în mediul lor de viață.

Dacă vrem să surprindem păsările țâșnind prin păduri sau câmpii, trebuie să ne trezim înaintea lor. Trebuie să ne pregătim să fim vigilenți, vii, perfect treji înainte ca prima pasăre sa se trezească. înainte deci ca păsările să simtă că s-a făcut dimineață. Trebuie să ne ducem în câmpie sau în pădure și să stăm acolo absolut nemișcați, cu totul tăcuți, pe deplin relaxați, astfel încât să nu le deranjăm și să nu le speriem pe aceste ființe din jurul nostru care au un somn atât de ușor, fiindcă altfel vor zbura când noi nu vom putea încă să le auzim ori să le vedem. Observarea păsărilor presupune, pe de o parte, această nemișcare, liniște și calm și în același timp o vigilență extremă, căci dacă stai în câmp cu gândul la visele pierdute ale scurtei tale nopți, toate păsările vor fi zburat înainte ca tu să remarci că soarele îți încălzește spatele. Este fundamental să fii atent și viu și în același timp liniștit și relaxat, iar aceasta este pregătirea contemplativă pentru liniștea contemplativă, acest echilibru foarte delicat între tipul de vigilență care-ți va permite ca, având o minte complet deschisă, complet liberă de prejudecăți și de false așteptări, să primești impactul oricărui lucru care-ți va ieși în cale și, în același timp, lipsa de agitație care-ți va permite să primești impactul aces-

ta fără a-ți închipui imaginea propriei tale prezențe, lucru care-ți va risipi starea de liniște.

Cu aproximativ douăzeci de ani în urmă, la scurt timp după hirotonirea mea, am fost trimis înainte de Crăciun la casa unei bătrâne doamne, care a murit ceva mai târziu, la vârsta de 102 ani. Această femeie a venit să mă vadă după prima mea slujbă ca preot și mi-a zis: „Părinte, aș dori să mă sfătuiți în legătură cu rugăciunea". Iar eu i-am spus: „Desigur, întreabă pe cutare și pe cutare". Ea mi-a zis: „în toți acești ani i-am tot întrebat pe oameni care sunt faimoși pentru priceperea pe care o au despre rugăciune, iar ei nu mi-au dat nici un răspuns concret, așa că m-am gândit că, de vreme ce probabil că nu știți mare lucru despre asta, s-ar putea să dați întâmplător peste răspunsul corect". Iată o situație foarte încurajatoare! Am spus deci: „Care este necazul dumneavoastră?" Bătrâna mi-a zis: „în ultimii paisprezece ani am spus rugăciunea lui Iisus aproape în permanență, și niciodată nu am simțit prezența lui Dumnezeu în vreun fel". Arunci mi-a scăpat exact ceea ce gândeam: „Dacă vorbiți întruna, îl lipsiți pe Dumnezeu de prilejul de a mai spune și El ceva". Ea mi-a spus: „Ce să fac atunci?" Iar eu i-am răspuns: „Duceți-vă în camera dumneavoastră după micul dejun, aranjați-o adecvat, plasați-vă fotoliul într-o poziție strategică care va lăsa în spatele dumneavoastră toate colțurile întunecate ce există întot-

deauna în camera unei bătrâne, în care lucrurile sunt împinse astfel încât să nu fie văzute. Aprindeți-vă candela înaintea icoanei pe care o aveți, și mai întâi de toate cercetați cu atenție camera în care vă aflați. Apoi luați-vă andrelele și pentru cincisprezece minute împletiți înaintea feței lui Dumnezeu, dar vă interzic să rostiți vreun cuvânt de rugăciune. Vedeți-vă de împletit și încercați să vă bucurați de pacea din camera dumneavoastră".

Nu era sigură că i-am dat un sfat foarte evlavios, dar 1-a primit totuși. După un timp a venit să mă vadă și mi-a spus: „Știți, are efect". Am întrebat-o: „Ce anume are efect, ce s-a întâmplat?", pentru că eram foarte curios să știu cât de bun a fost sfatul meu. Iar ea mi-a zis: „Am procedat exact așa cum m-ați sfătuit. M-am trezit, m-am spălat, mi-am pus camera în ordine, mi-am luat micul dejun, m-am întors, m-am asigurat că în cameră nu era nici o neorânduială care m-ar putea deranja, după care m-am așezat în fotoliu și m-am gândit: «Oh, ce bine, am la dispoziție cincisprezece minute în care pot să nu fac nimic fără să mă simt vinovată din cauza asta!» și am privit în jur și pentru prima dată în ani de zile m-am gândit: «Dumnezeule, în ce cameră frumoasă trăiesc eu - o fereastră care dă spre o grădină, o cameră într-o formă frumoasă, cu destul spațiu la dispoziție, și cu toate aceste lucruri pe care le-am adunat de ani de zile».” Apoi adăugă: „M-am simțit atât

de tăcută, întrucât camera era atât de liniștitoare. Era acolo un ceas care ticăia, dar nu strica liniștea, ticăitul lui doar sublinia faptul că totul era nemișcat, iar după un timp mi-am amintit că trebuia să împletesc înaintea feței lui Dumnezeu, așa că m-am apucat de împletit. Și am devenit tot mai conștientă de liniște. Andrelele atingeau brațele fotoliului, ceasul ticăia liniștitor, nu era nimic pentru care să fii preocupat, nu aveam nici o nevoie să-mi încordez atenția, iar apoi am simțit că această liniște nu era doar în mod simplu o absență a zgomotului, ci una care avea un conținut. Nu era absența a ceva, ci prezența a ceva. Liniștea avea o densitate, o bogăție, și începu să mă cuprindă. Liniștea din jur începea să vină și să întâlnească liniștea din mine". Iar la urmă spuse un lucru foarte frumos, pe care l-am întâlnit mai târziu la scriitorul francez Georges Bernanos: „Dintr-o dată am simțit că această liniște era o prezență. în străfundul acestei liniști era Cel care este întreaga netulburare, toată pacea și toată seninătatea".

După aceasta a mai trăit vreo zece ani, zicând că oricând putea afla liniștea dacă tăcea și se liniștea ea însăși. Aceasta nu înseamnă că a încetat să se mai roage, ci că își putea susține această liniște contemplativă pentru un timp, apoi mintea începea să-i tremure; atunci se întorcea la rugăciunea rostită, până când mintea îi devenea iarăși liniștită și statornică, apoi abandona iarăși cuvintele, alunecând în

liniște, ca mai înainte. Asta este ceea ce ni se poate întâmpla adesea - dacă, în loc să fim atât de încrâncenați în a face tot timpul câte ceva, am putea spune simplu: „Mă aflu în prezența lui Dumnezeu, ce bucurie, hai să stăm liniștiți!"

în viața unui preot catolic din Franța, abatele d'Ars, Jean Mărie Vianney, există o pățanie cu un țăran bătrân, care petrecea ceasuri în șir stând nemișcat în capelă, fără să facă ceva. Preotul i-a zis: „Ce faci în tot timpul acesta?" Bătrânul i-a răspuns: „Eu mă uit la El, El se uită la mine și amândoi suntem fericiți".

Putem ajunge la așa ceva numai dacă învățăm să ne deprindem într-o oarecare măsură cu tăcerea. începe cu tăcerea buzelor, cu tăcerea emoțiilor, cu tăcerea minții, cu tăcerea trupului. Ar fi însă o greșeală să ne închipuim că am putea să începem cu ținta cea mai înaltă, adică cu liniștea inimii și a minții. Trebuie să începem prin liniștirea buzelor noastre, prin liniștirea trupului nostru, în sensul de a-l deprinde să stea calm, să lepădăm încordarea, să evităm visarea și trândăvia și, pentru a folosi o expresie a unuia dintre sfinții noștri ruși, să fim precum o strună de vioară întinsă astfel încât să poată da notele potrivite, fără să fie întinsă atât de tare încât să se rupă, și nici atât de slab încât să scoată doar un bâzâit în locul unor note. Iar din momentul acela trebuie să învățăm să ascultăm în liniște, să fim cu totul tăcuți, și astfel am putea, mai des decât

ne putem imagina, să descoperim că vorbele din Apocalipsă se adeveresc: „Eu stau la ușă și bat”[1].

în capitolul următor vom avea în vedere condițiile de bază pentru a întemeia rugăciunea în relație cu adresarea către Dumnezeu și cu putința de a-I vorbi.

[1] Apoc. 3, 20.

V

A ne adresa lui Dumnezeu

În acest capitol aş dori să spun câte ceva despre momentul în care avem o astfel de dispoziţie, încât rugăciunea devine cu adevărat posibilă şi vie. Din perspectiva a ceea ce am spus mai înainte şi a presupunerilor care au fost în permanenţă prezente în fundalul discuţiei, rugăciunea este în mod evident o relaţie, o întâlnire, un mod în care avem o relaţie cu Dumnezeul cel Viu. Există un moment în care această relaţie devine ceva viu. Şi, de vreme ce este vorba de relaţie, vreau să încep cu ceva care se referă deopotrivă Ia rugăciune şi la relaţiile umane.

O relaţie devine ceva personal şi real din momentul în care deosebeşti o persoană din mulţime. Aceasta se întâmplă când persoana devine unică în ea însăşi, când încetează să mai fie anonimă. Cineva a vorbit despre „societatea anonimă", în care, în loc să avem nume şi prenume, calităţi şi personalitate, suntem definiţi prin termenul general de „contribuabili" etc. în relaţiile noastre cu ceilalţi există deseori acest element de anonimat: „aceia". Folosim în vorbirea noastră persoana a treia atunci când simţim că cineva poate fi înlocuit cu uşurinţă de altcineva, pentru că relaţia este funcţională, nu personală, şi aceas-

tă *funcție* poate fi asigurată de altcineva, pe când această *persoană* nu poate fi înlocuită de altcineva. în alte limbi aș fi spus că o relație devine reală din momentul în care cineva începe să se gândească la o persoană în termenii lui „tu" în loc de „dumneavoastră". Aceasta nu solicită o schimbare de limbaj, ci este vorba de o schimbare interioară. Sunt convins că știi foarte bine că poți avea cu cineva o relație de tipul „eu-tu" sau una de tipul „eu-acela".

Rugăciunea începe în momentul în care, în loc să ne gândim la un Dumnezeu îndepărtat, la un „El", la un „Atotputernicul" și așa mai departe, te gândești la Dumnezeu ca la un „Tu", ceea ce face ca relația ta cu El să nu mai fie una la persoana a treia, ci una la persoanele întâi și a doua. Uită-te, de pildă, la Cartea lui Iov, unde are loc un conflict. Sau la oricare altă situație din Scriptură și din viață, din viețile sfinților și ale păcătoșilor, peste tot unde există tensiune și confruntare violentă. în toate aceste cazuri este vorba de ceva personal. Nu poate fi vorba de rugăciune cât timp există o distanță precaută, o relație distantă și rece, atât timp cât există convenționalism între noi și Dumnezeu, atât timp cât nu-I putem vorbi, ci trebuie să trecem printr-un complicat șir de cuvinte și de acțiuni. Există însă un moment când, în ciuda tuturor acestor convenții, răzbatem dincolo de ele și reușim să vorbim la persoanele întâi și a doua. Spunem „eu" și ne așteptăm

ca El să fie „Tu". Să nu confundăm acest „Tu" cu politicosul și regescul „voi", ci să-l lăsăm să fie singularul și unicul „Tu".

Există apoi încă un moment într-o relație umană caldă: momentul în care căutăm un nume pentru o persoană. Nu mă refer la un nume generic lipsit de conținut, ci la acea situație în care începem să vedem felul în care această persoană ține de un anumit nume. Știi, de pildă, cât de personal poate fi un diminutiv, atât în sens pozitiv, cât și în sens negativ. Un diminutiv poate fi un mod de a te desființa, de a te anula, de a distruge tot ceea ce poate fi între doi oameni; dar poate fi și un nume pe care numai doi oameni îl pot folosi, sau un grup foarte restrâns de persoane care sunt atât de adânc și de intim legate între ele, încât numele le pare plin de înțeles, fiind personal în gradul cel mai înalt. într-un fel, cu cât este mai absurd, cu atât este mai personal, fiindcă nimeni altcineva nu l-ar inventa în afară de tine.

Avem apoi numele de familie. Acesta ne pare deseori cumva străin, un termen general precum „umanitatea"; sunt atât de mulți oameni cu același nume de familie. Totuși, dacă privim cu mai multă atenție relațiile umane, putem vedea că el reprezintă marca unei comunități. De la o generație la alta în cursul istoriei, oameni care sunt de un sânge cu noi, a căror viață o purtăm în oasele noastre împreună cu ereditatea, cu mintea noastră au avut acest nume, iar el ne

pune în legătură cu generații foarte îndepărtate, după cum probabil că ne va lega și de cei care ne vor succede în viitor, iar prin variatele legături de căsătorie și familie va constitui o vastă rețea de oameni profund legați unul de celălalt. Dacă, în loc să te gândești la nume de familie, te gândești la ereditate, la genealogie, nu este asta tocmai ce găsim în legătură cu Domnul în două din Evanghelii? Nu este acesta tocmai lucrul asupra căruia ne atrage atenția genealogia: o legătură cu ființe umane concrete și reale, care merge de la o generație la alta? Așadar, un nume de familie este un lucru pe care îl putem trata cu deosebit interes, pentru că adună întregul nostru trecut într-un singur cuvânt, iar, dacă ne gândim și la alți oameni în termenii aceștia, numele oamenilor ar putea prinde viață. în loc să fie expresia unicității cuiva și a acestei unicități care ar apărea în relația noastră cu persoana respectivă, așa cum sunt diminutivele, numele de familie ne-ar pune dintr-o dată în legătură cu aceasta persoană unică și, prin ea, cu o întreagă lume de ființe...

în sfârșit, există prenumele, numele pe care îl primim la botez: este numele prin care Dumnezeu primește o persoană care astfel devine a Lui! Numele de botez o leagă pe persoana botezată de Dumnezeu, pentru că, primindu-l, omul acela moare cu Hristos și învie din nou; de asemenea, numele de botez îl leagă și de o mulțime de oameni care au primit același nume, și, mai înainte, cu cel care a transformat primul un nume păgân într-un nume creștin, primul sfânt care a adus acest nume în Biserică.

Mai avem și un alt nume, unul pe care nu îl cunoaştem. îți amintești de cartea Apocalipsei, care spune că în împărăție fiecare va primi o pietricică albă având un nume scris pe ea, un nume care este cunoscut numai de Dumnezeu și de primitorul numelui. Acesta nu este un diminutiv, nu este nume de familie și nici nume de botez. Este un nume, un cuvânt, care este aidoma nouă, care coincide cu noi, care *este* noi. Am putea chiar spune că este un cuvânt pe care Dumnezeu l-a pronunțat când a voit să fim și care este noi, așa cum noi suntem el. Acest nume definește unicitatea noastră absolută și de nerepetat în legătură cu Dumnezeu. Nimeni altcineva nu poate cunoaște acest nume, căci nimeni nu poate, în ultimă instanță, să cunoască pe cineva așa cum îl cunoaște Dumnezeu; și totuși, tot ceea ce poate fi cunoscut despre noi izvorăște din acest nume necunoscut.

Poate că te surprinde că insist atât de mult asupra numelor. Aceasta se explică prin faptul că o parte din rugăciunea noastră ține direct de Dumnezeu și este legătura noastră personală cu El, iar o altă parte a rugăciunii este legătura noastră cu întreaga lume exterioară, iar atunci când ne rugăm unul pentru celălalt, când ne rugăm pentru lume, îi aducem lui Dumnezeu nume și nimic altceva. Dar aceste nume sunt goale sau pline de sens în funcție de împrejurări, după cum

suntem sau nu în stare să simțim profunzimea lucrurilor pe care le rostim. Dacă rostim insensibili numele oamenilor înaintea lui Dumnezeu, folosind aceste nume ca pe niște etichete, golite de substanță, relația noastră este una de slabă calitate; dar dacă pronunțăm un nume având conștiința oricărei semnificații din cele pe care am încercat să le exprim pe scurt, atunci rugăciunea noastră devine nu doar aducerea unei persoane pe brațele noastre întinse, ci ne leagă de această persoană cu o profunzime nu de compasiune, nu de dragoste, ci de identificare, de împărtășire, de solidaritate, întemeind o relație de o cu totul altă calitate.

Acesta este un lucru care se verifică și dintr-o altă perspectivă. Dacă nu putem găsi numele adevărat al lui Dumnezeu, nu putem avea un acces liber, real și fericit la El. Atât timp cât trebuie să-l chemăm pe Dumnezeu cu termeni generali precum „Atotputernicul", „Domnul Dumnezeu", cât timp trebuie să folosim articolul hotărât pentru acești termeni pentru a-i face anonimi, pentru a-i transforma în niște termeni generici, nu-i putem folosi ca nume personale. Sunt însă momente în care sfinții izbucnesc și i se adresează lui Dumnezeu cu niște expresii care au calitatea unor diminutive, adresându-se lui Dumnezeu într-un mod în care nimeni nu ar putea s-o facă, un mod care este la limita dintre posibil și imposibil și care este cu putință numai pentru că există o relație. Amintește-ți de psalmul în care, după câteva exprimări mai rezervate, David izbucnește deodată: „Tu, bucuria mea!"[1] Acesta este momentul în care întregul psalm se însuflețește. A spune „O, Tu ești Domnul nostru", „O, Atotputernice" însemna a exprima în fața lui Dumnezeu adevăruri despre El, dar izbucnind și spunându-i lui Dumnezeu „O, bucuria mea!" era un lucru cu totul diferit. Iar atunci când îi putem spune lui Dumnezeu „O, bucuria mea!" sau când putem spune „O, suferința vieții mele, O, cel ce te-ai pus în viața mea ca un chin, ca o problemă, ca o piatră de poticnire!", când I ne putem adresa cu violență, atunci am stabilit o relație de rugăciune.

Așadar este foarte important să cercetăm și să vedem dacă există nume în experiența noastră a chemării lui Dumnezeu. în primul rând, întrebuințarea numelor se poate schimba de la un timp la altul. Sunt momente în care simțim un aspect al relației noastre cu Dumnezeu, iar în alte momente sesizăm alte aspecte, în același fel în care, în relațiile noastre de prietenie sau de afecțiune, nu alegem o singură expresie pentru a-i vorbi celuilalt, ci o diversitate de culori și nuanțe. Avem la dispoziție nume precum „Atotputernicul", „Domnul", „Făcătorul", „Proniatorul", „înțelepciunea", dar mai avem și un nume foarte simplu cum este Iisus, care este, ca să zic așa, un nume de botez[2].

[1] Ps. 42, 4.

[2] în limba engleză, „Christian name" înseamnă atât „prenume", cât și „nume de botez" și deci „nume creștin". Această

Ar putea suna mai degrabă curios să spunem că Hristos are un nume de botez, și sper că vei înțelege ce vreau să spun. Asta îmi amintește de o discuție pe care unul din enoriașii mei, care este o creștină, a avut-o cu soțul ei, care nu este creștin. Acesta și-a petrecut patruzeci de ani din viață încercând să-i demonstreze că totuși creștinismul este lipsit de teniei, iar într-o zi, ajunsă la disperare, femeia i-a spus: „Cum poți să zici așa ceva, când știi că Dumnezeu a fost mai întâi evreu și apoi s-a făcut creștin?" Felul în care am spus că Iisus este un nume de botez îți poate aminti în bună măsură de această abordare mai simplă a femeii, numai că el este într-adevăr un nume omenesc, primul creștin înscris în registrul Bisericii. Iar dacă ne amintim acest lucru, dacă devenim conștienți de apropierea pe care o aduce între El și noi, atunci vom înțelege de ce generații de creștini s-au legat de acest nume; și poate că nu atât datorită cuvintelor Sfântul Apostol Pavel: „Ca întru numele lui lisus tot genunchiul să se plece"[1], căci, deși sunt cu siguranță corecte, nu ele fac ca un nume să ne fie drag și apropiat inimii noastre. Asta ar însemna să ne întoarcem la „Atotputernicul" sau la „Domnul", însă numele lui lisus este un nume viu, adevărat, personal.

---

situație îi oferă autorului posibilitatea unui joc de limbaj intraductibil în limba română *(n. tr.)*.

[1] Filip. 2, 10.

Poți afla și multe alte nume. Sunt absolut sigur că atunci când acel „O, Tu, bucuria mea!" sau oricare alt strigăt de felul acesta va țâșni din tine, atunci va fi momentul în care vei fi descoperit o relație între El și tine care este efectiv a ta, un gen de relație pe care nu o împărtășești decât cu foarte puțini oameni. Nu vreau să spun că nu trebuie să o împărtășești. Dispunem de cuvinte pentru Dumnezeu care ne aparțin tuturor, dar sunt și cuvinte care îmi aparțin numai mie sau numai ție, în același fel în care există, în relațiile dintre oameni, nume de familie, nume de botez și diminutive. Este bine dacă poți avea un diminutiv cu care să i te poți adresa lui Dumnezeu, un cuvânt care să aibă adâncimea inimii tale, toată căldura de care ești în stare; care să devină felul tău de a spune: „Acesta este modul în care ceea ce este unic în mine simte unicitatea ta". Dacă în procesul de a descoperi unde anume te afli în relația ta cu Dumnezeu - cât ești de străin - ajungi la punctul de a bate la ușă, la o adâncire tot mai mare în tine însuți, îndreptând rugăciunea *spre tine însuți,* silindu-te pe tine până acolo unde există o ușă la care să bați, la punctul în care *poate* fi deschisă - atunci *va* veni un timp când ușa se *va* deschide, dar pentru asta trebuie să ai un nume pentru Dumnezeu. Trebuie să fii în stare să spui un cuvânt care să arate că *tu* ești cel care ai fost în căutarea Lui și nu un om substituibil în căutarea unui Dumnezeu anonim.

în procesul căutării vei fi îndurat durere, teamă, speranță, ori vei fi avut diverse așteptări - toată gama de emoții omenești. Dumnezeu va fi fost Cel dorit, dar și Cel ce te-a amăgit. El va fi fost Cel după care tânjești și Cel pe care-L urăști pentru că nu Se lasă prins, și Cel pe care îl iubești mai presus de orice, fără de care nu poți trăi și Cel pe care nu-L poți ierta, de vreme ce nu-ți răspunde, și El va fi fost încă multe altele. Iar din această căutare vor ieși treptat cuvinte pe care I le poți spune lui Dumnezeu, cuvinte ieșite din propria ta experiență în căutarea Graalului, cuvinte care sunt ale tale. Ai putea descoperi că ele coincid cu multe cuvinte folosite deja de alții. Atunci ele vor înceta să fie cuvinte anonime, ci vor fi cuvinte pe care le ai în comun cu alți oameni, dar care au devenit cu adevărat ale tale. Nu folosi însă cuvinte care se găsesc în dicționarul comun, cuvinte care nu-ți aparțin. Când începi să auzi un lanț zornăind la ușă, când ai impresia că ușa se va deschide, atunci vino cu acele **cuvinte** care sunt ale tale și cheamă-L pe Dumnezeu cu numele pe care El și L-a ales în împrejurările vieții tale. în acel moment vă veți fi **întâlnit.** în **relația** tot mai profundă și mai bogată care va urma, vei avea o mulțime de timp pentru a descoperi și alte cuvinte, și să te lepezi de cuvintele urii și ale temerii. Asemenea mucenicilor din Apocalipsă, vei spune și tu: „Drepte și adevărate sunt căile Tale" (Apoc. 15, 3).

Iar aceste cuvinte vor șterge toate cuvintele de amărăciune, toate numele care sună crud; vei păstra însă numele care sunt personale, care sunt ale tale și care vor exprima o adevărată relație și un adevărat mod de a fi în legătură cu Dumnezeul cel Viu.

Ceea ce am spus despre „a învăța să ne rugăm" este, cred eu, suficient de practic pentru a putea face o încercare, pentru a-i face proba. Este foarte limpede că sunt încă multe lucruri care ar fi trebuit spuse despre această temă și încă multe altele care ar fi trebuit spuse în legătură cu alte aspecte; încearcă totuși să verifici lucrurile pe care ți **le-am** sugerat de-a lungul acestor rânduri și vei vedea că nu este o pierdere de timp. Caută un nume, și, dacă nu ai vreunul, nu te mira că nimeni nu te aude: nu strigi pe nimeni.

VI

Două meditații

Maica lui Dumnezeu

Sunt două tipuri de icoane ale Maicii lui Dumnezeu. Modelul obișnuit este cel care se întâlnește în Răsărit și în Apus - Fecioara ținându-L pe Prunc. Aceasta este o imagine care cuprinde mai multe lucruri și nu doar pe Maica lui Dumnezeu ca persoană. Este o imagine a întrupării, o afirmare a întrupării și a realității ei. Este o afirmare a maternității adevărate și reale a Fecioarei. Iar dacă te uiți cu atenție la icoană, vei vedea că Maica lui Dumnezeu ținându-L pe Prunc nu privește niciodată la Prunc. Ea nu privește nici la tine, nici în depărtare, ci ochii îi sunt întotdeauna ațintiți **înlăuntrul** ei. Ea se află în contemplație. Ea nu privește la obiecte. Iar tandrețea îi este exprimată de sfiiciunea mâinilor. Ea îl ține pe Prunc **fără** a-L **îmbrățișa.** îl ține așa cum cineva ar ține ceva sfânt pe care îl aduce ca ofrandă, și toată tandrețea, toată iubirea omenească sunt exprimate de Prunc, nu de mamă. Ea rămâne Maica lui Dumnezeu și se poartă cu Pruncul nu de parcă ar fi bebelușul **Iisus,** ci Fiul lui Dumnezeu întrupat care S-a făcut fiu al Fecioarei, și El, fiind om adevărat și Dumnezeu adevărat, își arată față de ea toată iubirea și tandrețea omului

și a lui Dumnezeu - le arată atât față de mama Lui, cât și față de creația Sa. Aceasta este o imagine.

O altă imagine, pe care o întâlnești foarte rar, este imaginea Maicii lui Dumnezeu singură, fără prezența vădită a lui Hristos. Voi descrie numai una dintre acestea. Este o icoană rusească din secolul al XVII-lea. în ea se vede o țărăncuță rusă care și-a pierdut baticul, al cărei păr, despărțit pe mijloc, cade în jos peste un chip mai curând pătrat. Are ochi mari, și privește în nemărginire sau în profunzime. Cu siguranță nu caută la ceva care ar putea fi înaintea ei. Dacă vei stărui în fața imaginii, vei descoperi două mâini. Două mâini care n-ar putea să fie acolo unde sunt pentru că pur și simplu anatomia nu ar îngădui-o. Numai că ele nu sunt acolo pentru a compune un tablou realist, ci ca să exprime ceea ce nici fața, nici mâinile, nici ochii nu ar putea exprima fără ca prin aceasta să înceteze să exprime ceva mult mai important. Sunt mâini ale îngrijorării. Iar apoi, într-un colț al icoanei, aproape invizibile, de un gălbui șters peste un fundal de un gălbui șters, o movilită și o cruce goală. Aceasta este Maica contemplând Răstignirea și moartea singurului ei Fiu.

Când ne întoarcem către Maica lui Dumnezeu în rugăciunile noastre, ar trebui să înțelegem mai des decât ni se întâmplă s-o recunoaștem că orice rugăciune pe care i-o oferim înseamnă aceasta: „Maica lui Dumnezeu, L-am ucis pe Fiul tău. Dacă tu mă ierți,

înseamnă că pot fi iertat. Dacă îmi refuzi iertarea, *nimic* nu mă mai poate salva de la osânda veșnică". Este uimitor că Maica lui Dumnezeu, în tot ce ni s-a revelat în Evanghelie, ne-a făcut să înțelegem și ne-a dat îndrăzneala să venim la ea cu această rugăciune, pentru că nu putem spune nimic altceva. Pentru noi ea este Maica lui Dumnezeu. Ea este cea care L-a adus pe Dumnezeu însuși în condiția noastră pământească. în sensul acesta insist asupra termenului de „Maica lui Dumnezeu". Prin ea, Dumnezeu a devenit Om. El s-a născut într-o stare omenească datorită ei. Iar ea nu este pentru noi doar un instrument al întrupării. Ea este cea a cărei predare personală în mâinile lui Dumnezeu, a cărei dragoste de Dumnezeu, promptitudine de a fi orice voiește Dumnezeu, a cărei smerenie (în sensul despre care v-am vorbit deja) au fost într-un asemenea grad, încât Dumnezeu s-a putut naște din ea. La unul dintre cei mai mari sfinți și teologi din secolul al XIV-lea se găsește un pasaj despre Maica lui Dumnezeu în care spune că „întruparea ar fi fost imposibilă fără acel «Iată roaba Domnului»[1] al Fecioarei, în aceeași măsură în care ar fi fost imposibilă fără voința Tatălui". întâlnim aici o deplină împreună-lucrare dintre ea și Dumnezeu. Vorbind de întrupare și de atitudinea Sfintei Fecioare, cred că un scriitor englez a exprimat un lucru remarcabil - este vorba de Charles Williams în roma-

[1] Lc. 1, 38.

nul său *AH Hallows Eve.* El spune despre întrupare că ceea ce îi determină unicitatea este că „într-o zi o fecioară din Israel a fost capabilă să pronunțe numele cel sfânt cu toată inima ei, cu toată mintea, cu toată ființa, cu tot trupul ei, în așa fel încât în ea cuvântul s-a făcut trup". Consider că aceasta este o afirmație teologică foarte corectă, fiindcă arată locul pe care ea îl ocupă în întrupare.

O iubim, pentru că simțim poate în ea un mod special de a-L vedea pe Cuvântul lui Dumnezeu cel adresat lui Pavel: „Puterea Mea se arată în slăbiciune"[1]. O putem vedea pe această plăpândă fecioară a Israelului, pe această fată firavă, biruind păcatul în ea însăși, biruind iadul, biruind totul prin puterea lui Dumnezeu care este în ea. De aceea, în momente precum persecuțiile, când cu adevărat puterea lui Dumnezeu nu se arată în nimic altceva decât în slăbiciune, Sfânta Fecioară se înfățișează ochilor noștri într-un mod atât de miraculos, atât de puternic. Dacă ea a putut birui lumea și iadul, înseamnă că avem în ea o cetate întărită, pe cineva care poate mijloci și mântui, și reținem faptul că în ea nu există nici un dezacord față de voința lui Dumnezeu, că ea este în perfectă armonie cu El prin formula de rugăciune pe care o folosim numai pentru Dumnezeu și pentru ea: „Mântuiește-ne pe noi". Nu îi spunem: „Roagă-te pentru noi".

---

[1] 2 Cor. 12, 9.

Starețul Siluan

În 1938 un om a murit la Muntele Athos[1]. Era un om simplu, un țăran din Rusia care a venit la Muntele Athos pe când avea în jur de douăzeci de ani, rămânând acolo pentru următorii cincizeci. Era un om de o simplitate extremă. Se dusese la Athos pentru că citise într-o broșură despre Sfântul Munte cum că Maica Domnului își dăduse cuvântul că va sprijini și se va ruga pentru oricine I-ar sluji Domnului în aceste mănăstiri. Deci și-a părăsit satul lui, spunându-și: „Dacă Maica lui Dumnezeu este gata să mă păzească, atunci mă duc acolo, iar datoria ei e să mă mântuie". A fost un om cu totul deosebit și, pentru o lungă perioadă de timp, a fost însărcinat cu administrarea atelierelor mănăstirii. în acestea lucrau țărani ruși tineri care veneau pentru un an sau doi pentru a face ceva bani, punând efectiv bănuț peste bănuț pentru a se putea întoarce în

---

[1] S-a scris o carte despre viața lui: Arhimandritul Sofronie, *The Undistorted Image,* the Faith Press, 1958. (între timp au apărut o mulțime de cărți despre starețul Siluan, care a fost, de altfel, canonizat în 1987. Un număr important dintre acestea, precum și propriul său volum de înseninări duhovnicești *între iadul deznădejdii și iadul smereniei,* Deisis, 1994, au apărut deja în limba română, iar altele sunt în curs de apariție - *n. tr.*)

satele lor cu o sumă oarecare și, în cazul cel mai fericit, pentru a-și întemeieze o familie, înjghebându-și un bordei și cumpărând cele de trebuință pentru cultivarea pământului. într-o zi, unii călugări, care se ocupau de alte ateliere, i-au zis: „Părinte Siluan, cum se face că oamenii care muncesc la tine fac o treabă așa bună, deși nu îi supraveghezi, pe când noi ne petrecem tot timpul uitându-ne după ei, și cu toate acestea ei încearcă în permanență să ne înșele?" Părintele Siluan spuse: „Nu știu. Nu pot să vă spun decât ce fac eu. Când ajung dimineața la ateliere, nu vin niciodată fără să mă fi rugat pentru acești oameni, și vin aici cu inima plină de compasiune și dragoste pentru ei, iar când intru în atelier am lacrimi în suflet pentru dragostea ce le-o port. Iar apoi le spun ce au de făcut în ziua aceea, și cât timp ei muncesc eu mă rog pentru ei, deci mă duc în chilia mea și încep să mă rog pentru fiecare din ei în parte. Stau înaintea lui Dumnezeu și spun: «O Doamne, pomenește-l pe Nicolae. Este tânăr, de-abia a împlinit douăzeci de ani și și-a lăsat soția în sat, care este și mai tânără decât el, împreună cu primul lor copil. Ce lipsuri trebuie să fie acolo, încât a trebuit să-i lase, fiindcă nu se mai putea hrăni din munca lor de-acolo! Păzește-i în absența lui. Apără-i împotriva oricărui rău. Dă-le lor curaj să înfrunte acest an și să ajungă la bucuria întâlnirii, având destui bani, precum și destul curaj pentru a înfrunta greutățile»". Și adăugă: „La început mă rugam cu lacrimi de compasiune pentru Nicolae, pentru tânăra lui soție, pentru pruncul lor, dar, pe când mă rugam, simțirea prezenței divine începea să crească în mine, și la un moment dat Nicolae, soția lui, copilul lor, satul lor au dispărut și nu mai știam altceva decât de Dumnezeu; eram tras de simțirea prezenței divine tot mai în adânc, până când dintr-o dată, în inima acestei prezențe, am întâlnit iubirea dumnezeiască îmbrățișându-i pe Nicolae, pe soția și copilul lui, iar acum am început să mă rog din nou, dar cu iubirea lui Dumnezeu pentru ei; însă am fost din nou atras în adâncuri, și acolo am dat iarăși peste iubirea dumnezeiască. Și astfel, spuse starețul, îmi petrec zilele, rugându-mă pe rând pentru fiecare din oamenii aceia, unul după altul, iar la sfârșitul zilei mă duc la ei, le spun câteva cuvinte, ne rugăm împreună, după care ei se duc la odihna lor. Iar eu mă duc să-mi împlinesc slujirea mea cea călugărească".

Poți vedea aici felul în care rugăciunea contemplativă, compasiunea, rugăciunea activă apăreau ca o nevoință și ca o luptă, pentru că nu însemnau doar a spune „Pomenește-l, Doamne, pe cutare și pe cutare". însemna ceasuri întregi petrecute doar într-o rugăciune plină de compasiune și într-una plină de iubire, amândouă unindu-se într-una singură.

Cuprins